

porträttfotografier e-bok video manus
radio astrid lindgren djävulsbib
august strindberg tv selma lager
kartor noter affischer ikea-kata

annonsblad handskrifter me
kassetband stormaktstiden datasp
dagstidningar musik
film stieg larsson fonogram
cd-skivor tid

Årsredovisning 2011

Kungliga biblioteket

National Library
of Sweden

matchprogram exlibris

Datum:
Dnr:

2012-02-22
131-KB 93-2012

Kungl. bibliotekets årsredovisning 2011

KB:s årsredovisning 2011

Innehåll

RIKSbibliotekariens inledning.....	3
Utgångspunkter för resultatredovisningen.....	5
Om Kungl. biblioteket (KB) 2011	6
Samlad bedömning av kostnadsutvecklingen.....	8
Samla in	10
Beskriva	18
Bevara	21
Tillhandahålla.....	23
Nationell bibliotekssamverkan	30
Nationellt och internationellt samarbete.....	41
Personal och kompetensförsörjning.....	43
Finansiell redovisning	46
KB:s insynsråd 2011.....	58
Årsredovisningens undertecknande	59

Riksbibliotekariens inledning

Kungliga biblioteket (KB) är Sveriges nationalbibliotek och bär upp ett av de största nationalbiblioteksuppdragen i Europa. Under 2011 har två verksamhetsområden tillkommit, dels Filmarkivet i Grängesberg, dels Nationell Bibliotekssamverkan, som innebär ett utökat samordningsansvar för svenska offentliga bibliotek.

Inflöde, beskrivande, bevarande och tillgängliggörande av tryckt, analogt och digitalt material pågår i oförminskad takt. Den traditionella, arbetsintensiva verksamheten kring det tryckta materialet kräver hög kompetens och arbetsflöden utvecklas och effektiviseras kontinuerligt.

Under 2011 har KB målmedvetet arbetat vidare mot det digitala biblioteket. Det digitala biblioteket innehåller nya former och vägar för att tillgängliggöra tjänster och material, och det ställer nationalbiblioteket inför stora utmaningar. Nya kompetenser krävs. Samtidigt ställer den digitala utvecklingen fortsatt stora krav på traditionell yrkeskompetens. Samlingar blir mer synliga och kan utnyttjas för forskning och annat användande, varför kunskap om bibliotekets samlingar är av yttersta vikt. Digitalisering accentuerar bevarandeproblematiken och ger möjligheter för att skydda värdefullt material. Kunskapen kring metadata och katalogisering är alltmer avgörande såväl vid traditionell hantering som vid digitalt inflöde, digitalisering och digital arkivering. Metadata har varit ett stort och viktigt utvecklingsområde under föregående år och blir så också under kommande år.

Betydelsen av den fysiska byggnaden minskar inte i den digitala tiden men mötet med besökaren förändras successivt. Ett exempel på detta är att KB:s publika verksamhet sedan våren 2011 är samlad i Humlegården, där nu också audiovisuellt material är tillgängligt. Närvaro i sociala medier är numera också det en självklarhet.

Alla dessa områden kan ses som specifika men det finns också ett nära samband. Det gäller att bygga system och strukturer som både fördjupar varje enskilt område samt binder dem samman. Flera viktiga projekt kring detta pågår. Det gäller såväl interna system som nationella samordningssystem, givetvis då med utgångspunkt i Libris.

Utöver tekniken är upphovsrätten central för möjligheten att tillgängliggöra digitalt material. Dialogen med rättighetsorganisationerna intensifierades under 2011. KB är och har varit aktivt i diskussionerna kring upphovsrätten inom EU och särskilt då i samordning med de nordiska systerorganisationerna. Den gemensamma nordiska hållningen är att rättigheterna ska klareras med kollektiva avtalslicenser, vilket kommer att kunna genomföras med stöd av ett svenskt riksdagsbeslut under 2012.

Andra centrala områden för tillgängliggörande av digitalt material och metadata är open access och open linked data. Genom samarbete med svenska lärosäten, akademier, stiftelser och Vetenskapsrådet har KB bidragit till att utveckla systemet kring e-publiceringar av vetenskapligt material genom ett OA-program, söktjänsten Swepub och EU-projektet OpenAire. Libris poster är fritt tillgängliga. Föregående år beslutades om open linked data för de europeiska portalerna Europeana och The European Library (TEL). Det svenska nationalbiblioteket var mycket aktivt i denna process.

Inom två områden genomfördes omfattande investeringar under 2011. Det digitala arkivet växer snabbt och en molnlösning installerades. Kostnaden för den digitala lagringen stiger brant för KB. På sikt är det nödvändigt att ett samlat grepp tas över statens digitala arkivering och där bör KB vara en central aktör. Förberedelserna inför e-pliktens ikraftträdande har också varit intensiva och kostnadskrävande. Strukturer och rutiner för inflödet av e-material måste byggas, liksom den tekniska plattform som ska ta hand om materialet. För finansiering av båda dessa insatser har KB tvingats till nedprioriteringar på andra områden.

Följande sammanfattning kan ges för verksamhetsåret 2011: Små kvantitetsförändringar i omhändertagande av materialet, omfattande teknisk utveckling med stora investeringar och utveckling av nya former för tillgänglighet. Samarbetet med universitet, högskolor, regioner, kommuner, privata aktörer och inom ABM-området blir allt tätare samtidigt som det internationella samarbetet intensifieras. Allt detta kräver hög kompetens hos medarbetare, god kommunikation samt nya arbetsformer och inte minst prioriteringar. Det finns stora förväntningar på Sveriges nationalbibliotek. Förväntningar som vi med stort engagemang arbetar för att leva upp till.

Gunnar Sahlin
Riksbibliotekarie

Utgångspunkter för resultatredovisningen

I resultatredovisningen redovisar och kommenterar Kungl. biblioteket (KB) verksamhetens resultat i förhållande till de uppgifter som framgår av myndighetens instruktion och återrapporteringskrav i regleringsbrevet.

KB har sedan flera år valt att beskriva sin verksamhet i prestationsområdena Samla in, Beskriva, Bevara, Tillhandahålla samt Nationell bibliotekssamverkan. På senare år har det visat sig att indelningen innebär vissa svårigheter i redovisningen eftersom det inte alltid är lätt klassificera vissa prestationer. Arbetet med KB:s digitala samlingar kan ofta hänföras till flera prestationsområden samtidigt, såväl bevara som tillhandahålla. Det kan vara svårt att göra avgränsningar för insatser som görs i bevarandesyfte eller i syfte att tillhandahålla, det vill säga att öka tillgängligheten i materialet. Det finns anledning att se över verksamhetens prestationsområden framöver.

Alla kostnader och intäkter bokförs på ett prestationsområde¹ (Samla in, Beskriva, Bevara, Tillhandahålla samt Nationell bibliotekssamverkan). Förutom kostnader för kärnverksamheten finns KB-gemensamma kostnader för ledning, kommunikation, ekonomi, personal och it-drift. Fördelningen av gemensamma kostnader och intäkter på olika prestationsområden görs enligt en fördelningsmodell som baseras på antalet årsarbetskrafter per avdelning. Vissa direkta lokalkostnader, såsom magasinshyror, som hör till ett visst prestationsområde, har belastat denna direkt. Kostnadsutvecklingen redovisas totalt per prestationsområde. Beräkningsgrunder och fördelningsprinciper är oförändrade sedan tidigare år.

Beskrivningar av KB:s arbete med att utveckla kvaliteten i verksamheten är integrerade i löpande text under respektive prestationsområde.

---

¹ Intern benämning är aktivitet.

Om Kungl. biblioteket (KB) 2011

Uppdraget har utökats

KB är Sveriges nationalbibliotek. Huvuduppgifterna är att samla in, beskriva, bevara och tillhandahålla svenskt tryckt och audiovisuellt material. Dessutom samordnar KB de svenska forskningsbibliotekens arbete och har ett nationellt samverkans- och utvecklingsansvar för bibliotekssektorn. KB har under 2011 haft sex avdelningar; Biblioteksavdelningen, Avdelningen för audiovisuella medier, Avdelningen för nationell samverkan, Forskningsavdelningen, IT-avdelningen samt Administrativa avdelningen. Avdelningarna varierar i storlek där Biblioteksavdelningen är den största.

Under 2011 förändrades KB:s instruktion. Från och med den 1 januari 2011 har KB även ett nationellt uppdrag som innebär ett samordnings- och utvecklingsansvar för hela bibliotekssektorn. Uppdraget innebär bland annat att ha nationell överblick, främja samordning, fördela bidrag och att samla in den officiella biblioteksstatistiken. Att med Libris webbsök som bas skapa förutsättningar för en nationell katalog där även folkbiblioteken kan ingå är en del av uppdraget. Från och med januari 2011 ingår också Filmarkivet i Grängesberg i avdelningen för audiovisuella medier. En avrapportering av inordnandet av verksamheten vid Grängesberg gjordes till regering in november 2011.

Förberedelser inför e-plikten

Verksamhetsåret 2011 har präglats av förberedelser inför e-plikten. E-plikt omfattar skyldigheten för leverantörer att till KB leverera publicerat, elektroniskt material som överförs via nätverk. Riksdagen väntas besluta i ärendet i mars 2012. Enligt lagrådsremissen ska lagen träda i kraft den 1 juli 2012 och inleds med en övergångsperiod för ett 40-tal utvalda leverantörer. Lagen träder i full kraft den 1 januari 2015.

Lagen om e-plikt innebär en ny uppgift för KB, behov av flera nya funktioner och tekniska system. Myndigheten har under 2010 och 2011 arbetat aktivt med förberedelser inför den kommande e-pliktlagstiftningen. Genom effektiviseringar och omprioriteringar av den löpande verksamheten har KB satsat stora belopp på förberedelser inför e-plikten. Dessa insatser har finansierats inom ordinarie förvaltningsanslag och har inneburit nedprioriteringar inom andra områden, exempelvis vakanshållande av vissa tjänster och omfördelning av tjänster till e-plikten. I ett framtida läge måste en mer långsiktig resursförstärkning göras för att myndigheten ska kunna hantera såväl den nya lagstiftningen som resten av KB:s uppdrag med god kvalitet.

En förändrad verksamhetsstyrning

Inför 2011 infördes en ny modell för verksamhetsstyrningen inom KB, bland annat för att i organisationen tydliggöra kopplingen mellan styrningens olika delar. Det handlar om planering och uppföljning av verksamhet och ekonomi på olika nivåer i organisationen.

Ledningens årliga styrning konkretiseras i VP-direktiven och lämnas till organisationen under hösten. I direktiven synliggörs Riksbibliotekariens prioriteringar och andra planeringsförutsättningar. Avdelningarna tar fram verksamhetsplaner och budget utifrån dessa direktiv. Avdelningarnas verksamhetsplaner sammanfattas sedan i en KB-gemensam VP, tillgänglig för alla medarbetare. I den KB-gemensamma verksamhetsplanen visas årets prioriteringar och hur olika delar av verksamheten bidrar till att uppfylla KB:s långsiktiga mål.

Uppföljning av verksamhet och ekonomi är en central del i verksamhetsstyrningen. Verksamhetsplan och budget följs upp kontinuerligt på olika nivåer i myndigheten och av ledningen två gånger per år, bland annat i syfte att vid behov justera planering och budget mellan avdelningar. Olika typer av medarbetarsamtal (resultat- och utvecklingssamtal samt lönesamtal) är en viktig del i verksamhetsstyrningen.

Intern webb

I KB:s strategiska plan från 2010 beslutades att den interna webben skulle utvecklas för att bättre spegla verksamheten, skapa goda informations- och diskussionsflöden och ge intranätet en stödjande roll i arbetet. I december 2011 inleddes arbetet med att ta fram en kravspecifikation för en ny internwebb. Flera workshoppar har genomförts med såväl medarbetare som chefer för att ta fram krav och förväntan på internwebben.

Lokalprojektet

Under 2010 fattade Riksbibliotekarien beslut om en lokalstrategi för KB. De huvudsakliga målen för lokalstrategin var och är att KB ska tillhandahålla trivsamma och ändamålsenliga lokaler, eftersträva ett effektivt lokalutnyttjande, begränsa antalet lokaliseringar och att så långt som möjligt koncentrera verksamheten i Stockholm till Humlegården och Garnisonen. KB:s publika verksamhet samlas i Humlegården. Under 2011 påbörjades ombyggnationen av Humlegården. Avdelningen för Nationell samverkan har flyttat in på Karlavägen som nu delar lokaler med avdelningen för Audiovisuella medier. Den publika verksamheten har samlats i Humlegården och planeringen av det framtida Annexet pågår.

Översyn av Forskningsavdelningen

Kungl. bibliotekets forskningsavdelning bildades den 1 januari 2009 samtidigt som KB och Statens ljud- och bildarkiv (SLBA) genom sammanslagning blev en myndighet. I det omställningsprogram som ingick i VP och budget inför 2011 bestämdes att forskningsverksamheten skulle beredas vidare. En översyn av Forskningsavdelningen presenterades i december 2011.

Statskontorets myndighetsanalys

I juni 2011 gav regeringen i uppdrag åt Statskontoret att utföra en myndighetsanalys av KB. Analysen skulle beskriva hur KB fullgör sitt uppdrag, hur interna och externa faktorer påverkar myndighetens möjligheter att fullgöra sitt uppdrag samt belysa frågeställningar som är särskilt viktiga för myndighetens förutsättningar att fullgöra sitt uppdrag framöver. Statskontoret avrapporterade sin analys till regeringen i januari 2012.

Samlad bedömning av kostnadsutvecklingen

KB:s omsättning ökade under 2011 jämfört med 2010, men är fortfarande lägre än 2009 trots att flera verksamheter tillkom under 2011: Filmarkivet i Grängesberg om cirka 7,5 mnkr och det nya uppdraget för nationell bibliotekssamverkan där driftsmedlen på förvaltningsanslaget uppgick till cirka 9 mnkr. Den ökade omsättningen 2011 berodde bland annat på att myndigheten gjort stora besparingar och omprioriteringar under 2010 för att hantera en kärv ekonomi och att verksamheten 2011 var mer i balans. En förklaring till läget 2010 var att KB under tidigare år fått extra resurser i form av särskilda anslag samt bidrag för insatser inom digitalisering och migrering, vilket inte skedde detta år.

Andelen anslagsfinansierad verksamhet fortsatte att öka. För 2011 uppgick anslagsfinansieringen till 95,5 procent jämfört med 94,3 procent (2010) och 90,9 procent 2009. Det var framför allt intäkter av bidrag som minskat över tid. Verksamhetsåret 2009 fick KB 21,3 mnkr i intäkter av bidrag jämfört med 7,4 mnkr 2011.

På kostnadssidan märktes främst högre kostnader för lokaler och övriga driftkostnader. Det berodde främst på ombyggnaden av Humlegården och omflyttning av personal och verksamheter mellan Humlegården och Garnisonen. Under 2011 flyttade avdelningen för Nationell samverkan till Garnisonen, den publika verksamheten på Karlavägen till Humlegården och stora delar av verksamheten i Humlegården evakuerades till Linnégatan/Garnisonen.

Tabell 1 Verksamhetens intäkter och kostnader (tkr)

	2011	2010	2009
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	310 772	298 932	299 531
Intäkter av avgifter och ersättningar	6 396	8 485	8 446
Intäkter av bidrag	7 372	9 784	21 304
Finansiella intäkter	748	257	216
Verksamhetens intäkter	325 289	317 458	329 497
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	-183 506	-180 736	-183 900
Kostnader för lokaler	-81 047	-79 011	-79 833
Övriga driftkostnader	-51 603	-49 219	-55 540
Finansiella kostnader	-614	-244	-328
Avskrivningar	-8 519	-8 249	-9 896
Verksamhetens kostnader	- 325 289	-317 458	-329 497
Verksamhetsutfall	0	0	0

Tabellen nedan visar prestationsområdenas relativa andel av verksamheten. En särskilt tydlig förändring mellan åren finns för *Bevara* och *Tillhandahålla*. Att digitalisering numera redovisas under *Tillhandahålla* förklarar den största skillnaden. Det nya hyresavtalet för huset i Humlegården påverkade kostnadsfördelningen mellan magasin och övriga delar. Hyran för magasinerna fick en större andel av hyreskostnaderna och fördelades direkt på *Bevara*, vilket innebar att lokalkostnaden för övriga områden minskade generellt.

Tabell 2 Respektive prestationsområdes andel av totalt

	Samla	Beskriva	Bevara	Tillhandahålla	Nationell samverkan
2011	19 %	21 %	16 %	30 %	14 %
2010	18 %	22 %	21 %	25 %	14 %

Samla in

KB ska enligt instruktionen

- *ta emot ... den svenska tryckproduktionen i dess helhet och sådana dokument för elektronisk återgivning som avses i § 10 första stycket lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument,*
- *ta emot ... sådana dokument för elektronisk återgivning som avses i §14 tredje stycket lagen om pliktexemplar av dokument och upptagningar av ljud, radio- och televisionsprogram,*
- *fullgöra de uppgifter som följer av lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument och förordningen (2008:1420) om pliktexemplar av dokument,*
- *samla ... utomlands utgivna publikationer med svensk anknytning,*
- *samla ... en representativ samling utländsk litteratur, särskilt inom samhällsvetenskap och humaniora,*
- *förkovra bibliotekets äldre samlingar av böcker och annat tryck, handskrifter, kartor och bilder*

KB vill lyfta fram:

Lagen om e-plikt är en ny uppgift för KB som innebär behov av flera nya funktioner och tekniska system. Myndigheten har under 2010 och 2011 arbetat aktivt med förberedelser inför den kommande e-pliktlagstiftningen. Genom effektiviseringar och omprioriteringar av den löpande verksamheten har KB satsat betydande belopp på förberedelser inför e-plikten. Dessa insatser har finansierats inom ordinarie förvaltningsanslag, vilket inneburit nedprioriteringar inom andra områden.

En ny övergripande policy för KB:s samlingsuppbyggnad formulerar en helhetssyn på hur de svenska och utländska samlingarna ska byggas upp i framtiden för att uppfylla instruktionens krav och öka tydligheten om KB:s prioriteringar gentemot användarna.

Kostnadsutveckling - Samla in

Ökningen inom området *Samla in* förklaras främst av förberedelser inför e-plikten. Redan under 2010 ökade insatserna inom digital insamling, men den ökningen motsvarades av besparingar på utgifter för förvärv som också ligger under prestationsområdet *Samla in*. Kostnaderna för förvärv minskade med cirka 3 500 tkr mellan 2009 och 2010.

Tabell 3 Intäkter och kostnader - Samla in (tkr)

	2011	2010	2009
Intäkter			
Intäkter av anslag	52 631	48 859	50 235
Övriga intäkter	1 710	837	662
Summa intäkter	54 341	49 696	50 897
Kostnader	54 341	49 696	50 897

Pliktlevererat material

Böcker - monografier

En viss ökning har skett i inflödet av de leveranspliktiga böckerna, inklusive de som ingår i de avtalsreglerade förlagsleveranserna. De senare ligger stabilt och hamnar på 7765 titlar 2011. En trend värd att notera är den ökade återutgivningen av titlar, både i påkostade specialutgåvor och billigare pod-utgåvor (print-on-demand). Även detta år noteras att bloggar sammanställs och publiceras i bokform.

Tidskrifter

Antalet nya tidskriftstitlar har ökat under 2011. Statistiken redovisar 428 nya titlar mot 415 under 2010. Av nystartade titlar 2011 inom genren ”specialtidningar” är det mesta förlagsutgiviet. Många tidskrifter är specialutgåvor utifrån ett tidskriftsvarumärke som redan finns. De handlar till exempel om datorer och hemelektronik, blogglösningar, facebook, surfplattor och särskilda operativsystem m.m. Ibland rör det sig om översättningar av utländska tidskrifter.

Vardagstryck

När det gäller vardagstryck är det pliktmissiga utbudet svårt att bedöma. Vardagstrycket ges ofta ut av företag och organisationer vars huvudsakliga uppgift är en annan än att producera trycksaker. Om dessa institutioner anlitar tryckerier i Sverige erhåller KB sannolikt pliktleveranser. Anlitas däremot tryckerier utomlands eller om föreningen har egen produktion är förhållandet det motsatta. För att erhålla alla pliktexemplar som KB har rätt till skulle omfattande informationsinsatser krävas.

Kartor, bilder, vykort och musiktryck

Utgivningen av kartor, bilder och vykort har ökat avsevärt under året. Publiceringsformerna för kartor varierar beroende på typ av karta. Användandet av digitala kartor har ökat markant de senaste åren och allt fler kartor tillgängliggörs med information från databaser via webben eller som pdf-filer. Pliktleveranserna av tryckta kartor är fortfarande den största förvärvskanalen och en viss ökning kan noteras. Produktionen av vykort med topografiska motiv har emellertid minskat. Idag används vykortets form ofta i reklamsammanhang.

Vad gäller musiktryck har förlagen blivit färre och större. Religiös musik och populärmusik dominerar utgivningen, medan äldre klassisk och ny ”konstmusik” har en mycket liten plats i utgivningen. Noter kan numera sökas på nätet och ingen förändring kan ses i inflödet jämfört med 2010.

Dagstidningar

Det mottagna antalet dagstidningar och löpsedlar har minskat under året, en trend som har hållit i sig sedan 2009. Antalet löpande dagstidningar är dock fortfarande ganska konstant, 236 titlar jämfört med 235 året innan. De största förändringarna sker bland annonsbladen, där många under senare år har startat, bytt namn och lagts ner. Inleveranserna av pliktexemplar har löpt på och det är ytterst få reklamationer som KB har varit tvungen att göra under året på grund av uteblivna leveranser. Det kan dock konstateras att tidningarna innehåller allt mer färgtryck, vilket ger problem vid mikrofilmning och även påverkar kvaliteten på själva trycket, eftersom pappret har svårt att bära all tryckfärg. KB har därför skapat en informationsfolder *Ert val spelar roll* som skickats till alla tryckerier för att uppmärksamma dem på problematiken.

Audiovisuella pliktexemplar

Videoinsamlingen har minskat under 2011. En förklaring till den lägre volymen är det beslut om begränsning i urvalet som fattades under 2010 att KB enbart ska ta in köpversionen av en videoutgåva samt att KB gallrar boxar i de fall boxen utgörs av en samling fristående filmer som redan levererats som pliktexemplar. Utbudsbevakning och inkrävning har inte kunnat utföras i samma utsträckning som tidigare, vilket återspeglas i ett lägre antal pliktexemplar. På fonogramsidan har resurser frigjorts i och med att eftersläpningen i katalogiseringen arbetades in under föregående år. Utbudsbevakning av fonogram har därmed kunnat öka under året och insamlingen har breddats något jämfört med föregående år.

Antalet insamlade timmar av TV-sändningar har minskat som en följd av beslutet 2010 att ge dispens för Viasats Sportkanaler, TV1000 och TV1000 Action samt Newroz TV. I årets resultat ryms även ett ökat intag av sändningar från TV4 som lanserat 30 nya lokala upplagor med lokala nyheter och lokal reklam. I slutet av 2011 påbörjades filleveranser inom den kommersiella radion. Som helhet har målet att samla in 70 procent av privat lokalradio uppnåtts.

Flera arbetsmoment kring insamling och dokumentation av audiovisuella medier har effektiviserats under de två senaste åren. Det system för inkrävning av audiovisuellt material som lanserades under 2010, Leverantörsregistret (Levreg), har under 2011 kopplats ihop med Svensk Mediedatabas (SMDB).

Att distributionen av musik och video på nätet ökar, betyder att kunskap om aktörer och marknaden blir allt viktigare för att rusta sig inför en förmodad framtid, där det i lag regleras att visst nät distribuerat material utgör pliktexemplar (E-plikt). Många av de effektiviseringar som gjorts ovan syftar till frigöra resurser till utbudsbevakning och kontakter med leverantörer. Utbudsbevakning och kontakter med leverantörer är en nyckel till att hålla en bra kvalitet i verksamheten i ett alltmer svåröverskådligt medielandskap. Effektiviseringar i verksamheten har även möjliggjort en ökad insats att dokumentera förvärvade samlingar.

Bland leverantörerna är efterfrågan idag hög att få skicka in sina pliktexemplar med hjälp av filleveranser. Sådana leveranser är smidigare för avsändaren men även för KB som mottagare då uppdraget att bevara och beskriva objekten underlättas betydligt. De filleveranser som nu inkommer för privata lokalmedier innebär en effektivisering av arbetet för ett stort antal sändningar som tidigare hanterades helt manuellt av båda parter.

Tabell 4 Totala inflödet av pliktlevererat material

	2011	2010	2009	2008	2007	2006
² Monografier	22 997	22 621	21 808	27 794	28 728	26 489
Tidskriftshäften	26 447	28 849	31 088	30 036	26 344	25 471
Kartor/bilder/vykort /musiktryck	3104	2 085	3 166	4 131	4 442	4 312
³ Affischer/varlagstryck	118 874	110 952	115 972	114 476	121 027	123 768
⁴ Dagstidningar	122 561	125 794	125 925	128 003	137 531	130 759
Fonogram och taltidningar	5058	5 189	5 718	5 474	5 967	5 608
Film/video	3476	4 645	4 815	4 490	4 115	4 261
Radio/tv (inkl.lokal radio/lokal tv) ⁵	523 200	596 000	564 700	68 300	76 394	66 108
⁶ Flermedialt material	560	279	353	325	292	350

KB:s arbete inför kommande lag om e-plikt

Riksdagen väntas besluta om en ny e-pliktlag i mars 2012. KB har under 2011 bedrivit ett omfattande förberedelsearbete inom ramen för ordinarie verksamhet för att ha en beredskap för ett eventuellt ikraftträdande den 1 juli 2012. Under 2011 har följande åtgärder genomförts som en förberedelse inför kommande e-pliktlagstiftning:

Informationsinsatser

Ett omfattande informationsarbete har skett under året till de aktörer som är omnämnda i lagförslaget. De flesta av de tio dagstidningar som är utvalda har fått besök samt några av tidskrifterna. KB har även genomfört en träff för de myndigheter som är föreslagna. Generellt har leverantörsträffarna utfallit mycket väl. En del skepsis har funnits från leverantörerna kring lagförslaget och dess utformning men leverantörsmötena har gett gott resultat i fråga om samarbetsmöjligheter och vidare diskussion kring inleveranser. Utöver leverantörskontakter har webbinformation publicerats. En blogg är under uppbyggnad för att blivande leverantörer ska kunna ta del av information kring e-plikten.

² Interna riktlinjer för vilka inkommande materialtyper som ska katalogiseras på nationalbibliografisk nivå, respektive endast struktureras i den så kallade vardagstrycksamlingen, ändrades under året. Detta kan påverka statistiken, men är svårt att räkna på. I ett längre perspektiv borde antalet nya katalogiserade tidskrifter minska då till exempel nya kundtidningar och personaltidningar fortsättningsvis inte kommer att katalogiseras.

För monografier är de största förändringarna att allt förlagsutgivet material oavsett typ av publikation, numera katalogiseras på nationalbibliografisk nivå och att kriterierna för vad som är lokalt har utvidgats.

³ Från och med 2011 används en ny metod för statistikberäkning av vardagstryck. Till och med 2010 räknades varje trycksak för sig och summerades. Från 2010 mäts trycksakerna och med hjälp av tidigare noggrann statistikföring har schablonsumman 776 trycksaker per hyllmeter räknats fram för att få fram jämförelsetal. Årets siffror är därför inte jämförbara med tidigare års siffror. Hyllmetersiffran omfattar endast vardagstrycket. Affischer räknas manuellt även fortsättningsvis. Jämfört med 2010 har antalet levererade affischer minskat något från 3909 år 2010 till 3266 år 2011.

⁴ Den i tabellen angivna siffran är hämtad 19 december 2011 i "Signe", KB:s databas för hantering av dagstidningar.

⁵ Fr.o.m. 2009 redovisas inkommet pliktmaterial som sändningstid i antal timmar i stället för antal levererade objekt, därav den höga siffran från och med 2009. Detta innebär att resultatet för åren

2005-2008, som redovisas i antal objekt, inte direkt går att jämföra med resultatet från och med 2009

⁶ Med *Flermedialt material* avses i detta fall såväl dokument för elektronisk återgivning enligt § 10 och 14 tredje stycket och kombinerat material enligt § 16 i lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument. Gemensamt för dessa är att flera dokumentslag samverkar i syfte att komplettera varandra. Från år 2011 räknas titlarna.

Systemutveckling Mimer

Mimer är det system som ska ta hand om digitalt material och hantera det inför lagring i det digitala arkivet. Utvecklingen av Mimer har pågått under 2011 och kommer att vara klart till den 1 juli 2012. Lagförslaget är komplicerat och kräver en genomtänkt teknisk struktur för att hantera de ”avgränsade enheter” som föreslås.

Föreskriftsarbete

KB kommer enligt lagförslaget ha rätt att ta fram föreskrifter för e-plikten. Förberedelser inför detta påbörjades 2010 och har fortsatt under 2011. KB har i enlighet med förordning (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning tagit fram två konsekvensutredningar under 2011, en om fysisk bärare samt en om metadata. Flera seminarier om lagförslaget har också hållits för KB-anställda.

Förvärv av icke leveranspliktigt material

Handskrifter, kartor och bilder - förvärv

Inom kategorin handskrifter, kartor och bilder förvärvas systematiskt manuskript och arkiv rörande främst svenska författare och kulturpersonligheter. Dessutom förvärvas manuskript av källvärde för svensk historisk forskning och forskning i samlingarna. Kartsamlingarna, som innehåller en nästan komplett samling av svenska tryckta kartor, förkovras fortlöpande. Inom bildområdet görs förvärv i enlighet med de nordiska nationalbibliotekens tradition: porträtt, händelser/historia och utsikter/topografi. Dessutom görs kompletteringar av luckor i KB äldre samlingar.

Donationerna utgör en vital del av förvärvet. Kungl. biblioteket arbetar aktivt för att skapa kontakter och långsiktiga relationer med möjliga donatorer. Liksom för det inköpta förvärvet är det KB:s roll som nationalbibliotek och humanistiskt forskningsbibliotek som styr mottagandet av donationer.

Tabell 5 Förvärv - icke leveranspliktigt material: Kartor och bilder

	2011	2010	2009	2008	2007
Enheter	4 520	1 428	172	324	412

Förvärvet av kartor och bilder statistikförs på dokumentnivå.

Den stora ökningen av antalet enheter 2011 beror främst på förvärvet av Aftonbladets fotografiska arkiv. Aftonbladet har digitaliserat ett urval av sitt fotografiska material och Kungl. biblioteket har därefter fått överta fotografierna. Materialet fyller en lucka i KB:s bildsamling som nu innefattar en representativ samling 1900-talsbilder.

Under året har ett antal för forskningen intressanta arkiv mottagits som gåvor bland annat har Tomas Tranströmers årliga arkivleverans införlivats i samlingarna. Bland KB:s personarkiv märks arkiven efter August Strindberg som kommer att synliggöras jubileumsåret 2012. Till dessa samlingar förvärvas material fortlöpande genom köp eller mottagande av gåvor, främst brev.

Ny övergripande policy för KB:s samlingsuppbyggnad

Hösten 2011 beslutade Riksbibliotekarien om en ny övergripande policy för Kungl. bibliotekets samlingsuppbyggnad. Den nya policyn innebär att KB formulerar en helhetssyn på hur de svenska och utländska samlingarna i framtiden ska byggas upp för att uppfylla instruktionens krav samt öka tydligheten om KB:s prioriteringar gentemot användarna. Den övergripande policyn ska följas av mera fördjupande policydokument om olika samlingar, ett arbete som kommer att fortsätta under 2012. I syfte att göra Kungl. bibliotekets utländska förvärvsprofil

mer känd bland användarna startades mot slutet av året också en blogg om utländsk litteratur på Kungl. biblioteket.

Enligt KB:s nya policy kommer samlingsuppbyggnaden att fokusera på det pliktlevererade svenska materialet samt utländsk utgivning som berör Sverige och svenska förhållanden (*Suecana*). KB fortsätter också att köpa in utländsk forskningslitteratur som sätter in Sverige, svensk historia och kultur i ett europeiskt och globalt sammanhang samt litteratur som stöder forskning i KB:s olika samlingar.

Tanken med den nya policyn är att KB:s samlingar ska byggas upp med fokus på innehåll och inte utgivningsform. Detta mot bakgrund av flera stora förändringar i omvärlden, framför allt att den digitala utgivningen väntas växa stort, samtidigt som utgivningen av tryckta verk också ökar. I detta läge tvingas KB göra vissa prioriteringar. Förvärvspolicyn kommer i detta sammanhang fungera dels som vägledning för KB:s personal, dels för att förtydliga servicen gentemot användarna.

Utländsk litteratur – förvärv

Förvärvsåret 2011 har präglats av fortsatt arbete med koncentration, effektivisering och renodling av Kungl. bibliotekets utländska förvärv samt utarbetande av olika policydokument om nationalbibliotekets samlingsuppbyggnad. Vidare märktes ett ökat intresse för svensk skönlitteraturs spridning i världen, inte minst aktualiserat av nobelpriset till Tomas Tranströmer.

Tabell 6 Förvärv - icke leveranspliktigt material: Utländsk litteratur

	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Monografier	4 118	3 144	7 193	7 142	5 697	7 202	6 500
<i>varav suecana</i>	1 259	1 368	1 688	1 641	1 402	1 603	1 892
Löpande tidskrifter	999	1 756	2 304	2 534	2 663	2 686	2 793
<i>varav suecana</i>	56	-	-	-	-	-	-
Löpande serier	ca 350	-	1 799	1 806	2 041	2 042	2 039
Elektroniska tidskrifter, fulltext	3 148	4 269	4 003	3 604	3 443	3 035	2 420

KB ska enligt instruktionen dels samla ”utomlands utgivna publikationer med svensk anknytning”, dels ”en representativ samling utländsk litteratur, särskilt inom samhällsvetenskap och humaniora”. Ett redan tidigare inlett arbete med omställning och koncentration av förvärvet har pågått under 2011. Genomgång och prövning av alla tidskriftsprenumerationer i kombination med leverantörsbyte har genomförts under året och närmar sig sin fullbordan. Resultatet är ett starkt bantat utbud av tidskrifter, prioriterat efter relevans och användning av Kungl. bibliotekets samlingar. På motsvarande sätt sades ett mycket stort antal abonnemang på serier och flerbandsverk upp våren 2010, varefter ett prioriteringsarbete genomfördes. Under 2011 har ett mindre antal abonnemang successivt återstartats för att utgöra stommen i ett koncentrerat, kvalitativt förvärv. Ett av syftena med nämnda tidskrifts- och serierevisioner har varit att freda ett ekonomiskt utrymme för löpande monografiförvärv. Statistiken för denna kategori vände också som avsett något uppåt jämfört med 2010. Den systematiska översynen och moderniseringen av Kungl. bibliotekets referensbibliotek (inleddes 2010) fortsatte under året. Ett resultat av denna var ett ökat förvärv av elektroniska referensresurser.

Suecana - förvärv

Uppgiften att samla ”utomlands utgivna publikationer med svensk anknytning” benämns av KB *suecana*. De huvudsakliga kategorier som faller inom denna kategori är

- svensk litteratur i översättning till främmande språk
- utländsk litteratur om Sverige och svenska förhållanden
- förlagsutgiven finlandssvensk skönlitteratur
- finlandssvensk facklitteratur i urval

En stor del av den förstnämnda kategorin (svensk litteratur i översättning till främmande språk) kommer till Kungl. biblioteket som gåvor från svenska förlag. Ett värdefullt inflöde av suecana sker också via bytesverksamhet med andra nationalbibliotek. Nivån på suecana-förvärvet har varit relativt jämn under senare år. En viss nedgång för 2011 förklaras med att en del förvärvat material ännu inte registrerats.

Nobelpriset till den mycket översatte Tomas Tranströmer bidrog till ökad uppmärksamhet kring svensk skönlitteraturs spridning i världen. *Svensk skönlitteratur i världen* är ett nytt profilmråde vid Uppsala universitet och forskningen om detta baseras till stor del på Kungl. bibliotekets insamling av suecana. Ett samarbete mellan Kungl. biblioteket och Uppsala universitet inleddes mot slutet av 2011.

Några exempel från årets förvärv

- En bibliofilutgåva av librettot till Mozarts *Così fan tutte* med xylografier av konstnären Balthus, som också signerat boken,.
- British Library's faksimilutgåva av Codex Sinaiticus, populärt kallad världens äldsta bibel,
- de digitala arkiven av de ryska tidningarna Pravda (1912-2009) och Izvestija (1917-2010).

Övrigt förvärv

Avtalsreglerade elektroniska leveranser

Sedan 2002 har Kungl. biblioteket samlat ett urval av svenskt elektroniskt material med hjälp av avtalsreglerade leveranser. Syftet har varit att undersöka olika materialtyper och digitala flöden. Under år 2011 levererade Norrköpings tidningar 328 403 filer och Bolagsverket 506 filer av Post och Inrikes Tidningar. Avtal har saknats för e-böcker under 2011.

Tabell 7 Avtalsreglerade digitala leveranser

	2011	2010	2009	2008
Publikationer/rapporter	0	0	12	135
Avhandlingar	0	0	0	329
E-böcker	0	1719*	236	342
Norrköpings tidningar	328 403	245 278	101 629	12 074
Post och Inrikes Tidningar	506	480	334	1
Summa	328 909	247 477	102 211	12 881

*Korrigerat värde, felaktigt angivet i 2010 års redovisning.

Webbinsamling

Den årliga insamlingen av den svenska webben (Kulturarw3 som startade år 1997), låg nere under 2010. Under 2011 har dock Kungl. biblioteket gjort en egen insamling och i slutet av 2011 fanns 1,8 miljarder digitala objekt i samlingen och ett stort antal format återfinns bland filerna. Den dagliga insamlingen av cirka 140 svenska nättidningar har emellertid fortsatt oavbrutet sedan 2002. Idag finns ca 165 miljoner nättidningsfiler i Kungl. bibliotekets samlingar.

Audiovisuellt material - förvärv

Under 2011 inkom 21 förfrågningar om donationer varav 10 antogs, bland annat en samling från Elisabet Söderströms dödsbo och en samling med inspelningar från dirigenten Claude Genetay. Under året fattades även beslut om att ta emot en omfattande donation från Z-TV med ett stort antal musikvideor och oklippta inspelningar för tv-program

Under året har Filmarkivet i Grängesberg inte tagit emot några nya samlingar. Fokus har legat på att ordna upp tidigare inkomna samlingar och att digitalisera dessa enligt ingångna avtal.

En flödesdatabas har utvecklats och databasen driftsattes i början av november. Detta har inneburit att arbetsflödet effektiviserats väsentligt. Bland annat underlättas återsökning av material, en fördel vid framtida förvärv eller i samband med gallring av material. Det har även tagits fram nya donationsavtal. I de nya avtalen åtar sig inte KB att leverera digitala kopior till donator som i tidigare avtal. Detta innebär att verksamheten i framtiden slipper ta hänsyn till krav från donator och istället kan prioritera vad som ska digitaliseras utifrån andra kriterier, till exempel forskarönskemål.

Beskriva

KB ska enligt instruktionen ...

- *beskriva ... den svenska tryckproduktionen i dess helhet och sådana dokument för elektronisk återgivning som avses i 10 § första stycket lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument,*
- *beskriva ... utomlands utgivna publikationer med svensk anknytning,*
- *beskriva ... en representativ samling utländsk litteratur, särskilt inom samhällsvetenskap och humaniora samt*
- *framställa nationalbibliografin.*

KB vill lyfta fram:

Övergången till det nya klassifikationssystemet *Dewey decimalklassifikation* (DDK) har fungerat väl. KB:s övergång till DDK får en genomgripande effekt på de svenska biblioteken och syftar till internationell anpassning och effektivisering.

Metadata av olika slag (administrativ, teknisk och bibliografisk) är en mycket viktig faktor i genomförandet av KB:s uppdrag och frågan blir allt viktigare, såväl internt inom KB som nationellt och internationellt.

Kostnadsutveckling - Beskriva

Kostnaderna för området *Beskriva* minskade såväl inom anslags- som bidragsfinansierade delar. Främst rörde det sig om projekt att uppordna olika samlingar. Besparingar uppnåddes bland annat genom sänkta ambitionsnivåer när det gäller katalogisering av visst material på en lägre bibliografisk nivå.

Tabell 8 Intäkter och kostnader - Beskriva (tkr)

	2011	2010	2009
Intäkter			
Intäkter av anslag	52 283	55 125	62 677
Övriga intäkter	1 193	3 436	3 732
Summa intäkter	53 476	58 561	66 409
Kostnader	53 476	58 561	66 409

Övergång till nytt klassifikationssystem

Den 1 januari 2011 började KB klassificera samtliga böcker och tidskrifter i nationalbibliografin enligt ett nytt klassifikationssystem, Dewey decimalklassifikation (DDK). Tack vare ett noggrant förberedelsearbete och internutbildning gick övergången smidigt. På hösten 2011 gjordes en kvalitetsutvärdering av övergången. Omkring 94 procent av alla böcker som hade klassificerats med det nya systemet i nationalbibliografin hade fått en passande klassifikationskod vid katalogisering.

Övergången till DDK har även gällt utländska böcker och tidskrifter. Katalogiseringen av utländsk litteratur har under senare år underlättats påtagligt genom de ökade och allt smidigare möjligheterna att importera utländska katalogposter till Libris katalogiseringsklient. Övergången till DDK, som till skillnad från det gamla klassifikationssystemet är ett internationellt system, motiverades till stor del av att det fanns möjligheter att bättre kunna dra nytta av det internationella katalogpostsutbytet. De importerade katalogposterna innehåller ofta DDK-koder, som i regel kan övertas.

Bibliografiska rådet omvandlas till Metadataråd

Beslut fattades 2011 om att Kungl. bibliotekets Bibliografiska råd skulle ersättas av ett Metadataråd, rollen som katalogiseringschef av en metadatasamordnare.

Metadata av olika men samhöriga slag - administrativ, teknisk och bibliografisk - är en viktig faktor i genomförandet av KB:s uppdrag: samla, bevara, beskriva och tillhandahålla. Förskjutningen mot metadatafrågor vittnar om en vilja att lyfta det traditionella bibliografiska arbetet till en mera strategisk nivå, där även digitala objekt och dataflöden kan hanteras effektivare.

Av KB:s Digitaliseringsstrategi framgår att KB använder sig av väl definierade och vedertagna standarder för metadata. I varje digitaliseringsprocess ska hänsyn tas till behovet av metadata. Framtagning av metadata sker i samråd mellan olika verksamhetsgrenar.

Dokumentation

Dokumentation av svenskt tryck

Antalet bokkatalogiseringar av det pliktlevererade materialet ligger på ungefär samma nivå som 2010. År 2011 katalogiserades 21 701 svenska monografier jämfört med 21 647 år 2010. Katalogiseringen ligger i takt med inflödet av pliktleveranser.

I samband med övergången till DDK befarades att stora eftersläpningar skulle uppstå då klassifikationen till en början skulle ta längre tid när katalogisatorerna var ovana. En åtgärd var att se över KB:s katalogiseringsrutiner för svenska monografier och KB beslutade i samband med årsskiftet 2010-2011 att inte längre katalogisera så kallat *grått material* (forskningsrapporter, broschyrer från företag och myndigheter etc.) på den allra högsta - nationalbibliografiska - nivån. Dessa publikationer katalogiseras även fortsättningsvis, men på en enklare nivå som enbart innefattar de mest väsentliga bibliografiska uppgifterna för identifikation men utesluter till exempel klassifikation och ämnesord. Antalet publikationer som har katalogiserats på denna lägre nivå under året uppgick till 6 433.

Statistiken över antalet katalogiserade nya svenska tidskrifter visar på en marginell ökning. År 2011 katalogiserades 428 nya tidskriftstitlar jämfört med 415 år 2010. Under året har vissa förändringar gjorts i urvalskriterierna till Nationalbibliografin respektive vardagstrycket, vilket förväntas minska antalet katalogiserade tidskriftstitlar på sikt. Förändringarna innebär bland annat att nya personal- och kundtidningar ska betraktas som vardagstryck. Antalet katalogiserade kartor, bilder och musiktryck har minskat något, vilket beror på omprioriteringar i verksamheten.

Under 2011 har KB arbetat med en bibliografisk plan för vardagstrycket och ska i det fortsatta fastställa ambitionsnivåer för beskrivningen av olika delar av vardagstryckssamlingen. Även utan denna plan har ungefär samma mängd material katalogiserats som 2010. Förutom löpande katalogisering av inkommande material förekommer även retrospektiv katalogisering i viss utsträckning. Detta sker i huvudsak inför digitalisering av delar av materialet.

Dokumentation av audiovisuella pliktexemplar

Katalogiseringen av fonogram är sedan ingången av 2011 i fas med leveranserna av pliktexemplar. Med hjälp av omprioriteringar i verksamheten under 2010 arbetades 18 månaders eftersläpning in i fonogramkatalogen. Detta förklarar den högre siffran för antalet katalogiseringar under 2010 jämfört med årets och tidigare års resultat.

När det gäller kategorin film/video har arbetssättet i filmkatalogen förändrats och resurser omprioriterats under 2011 för att åtgärda en eftersläpning i dokumentationen omfattande cirka två år. Under året har insatserna resulterat i en halvering av eftersläpningen. I tabellen nedan redovisas också de sändningar i Sveriges Radio AB där programmen dokumenterats med fullständiga tablåer.

Registreringen av en samling från Göteborgs universitetsbibliotek med teaterinspelningar från åren 1958-1984 har slutförts under året. På samma sätt har en samling inspelningar av seminarier från Bok- och biblioteksmässan under åren 1984-2004 registrerats. 1996 mottog dåvarande Arkivet för ljud och bild (senare SLBA) en samling från riksradien med inspelningar från 1930-talet till slutet av 1960-talet. Under 2011 har merparten av dessa inspelningar både digitaliserats och registrerats. Merparten av akustiska inspelningar på 78-varvare har också katalogiserats. Därtill har 600 unika inspelningar från Eric Ericssons donation till KB 2010 katalogiserats under 2011.

Tabell 9 Dokumentation av pliktexemplar

	2011	2010	2009	2008	2007
Monografier	21 701	21 647	20 082	25 899	22 772
Tidskriftshuvudposter ⁷	428	415	322	544	819
Kartor/bilder/musiktryck	1 453	2 057	3 018	1 729	4 715
Vardagstryck/affischer	2 876	2 544	5 278	2 006	6 421
Dagstidningar	33	18	28	27	53
Film/video	1763	806	525	1 284	2 080
Fonogram ⁸	2529	7305	3 926	3 832	3 882
Radio/TV ⁹	468 715	323 879	323 672	284 140	210 013
Summa katalogiserade poster	499 498	358 671	356 851	319 461	250 755

⁷ T.o.m. halvårsskiftet 2008 katalogiserades även serier.

⁸ I summan inkluderas 231 katalogiserade multimedia.

⁹ Antal dokumenterade program.

Bevara

KB ska enligt instruktionen

- *förvara ... den svenska tryckproduktionen i dess helhet och sådana dokument för elektronisk återgivning som avses i 10 § första stycket lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument,*
- *förvara ... sådana dokument för elektronisk återgivning som avses i 14 § tredje stycket lagen om pliktexemplar av dokument och upptagningar av ljudradio- och televisionsprogram,*
- *förvara ... utomlands utgivna publikationer med svensk anknytning,*
- *förvara en representativ samling utländsk litteratur, särskilt inom samhällsvetenskap och humaniora,*
- *vårda ... bibliotekets äldre samlingar av böcker och annat tryck, handskrifter, kartor och bilder,*
- *... i fråga om de dokument som avses i 1 § 2 och 3 § vårda de samlingar som förvaras hos myndigheten samt förvara dem på ett betryggande sätt samt*
- *... i fråga om de dokument som avses i 1 § 2 och 3 § gallra samlingarna i den utsträckning som behövs*

KB vill lyfta fram:

KB kommer att bli mottagare av lagstadgade leveranser av elektroniska dokument. Detta kräver att det digitala materialet kan arkiveras och bevaras långsiktigt, vilket är en mycket kostnadskrävande verksamhet. Under 2011 har KB arbetat med it-infrastruktur och organisation för att kunna hantera de framtida utmaningar kring digitalt bevarande som myndigheten står inför (tillgänglighet, säkerhet och långtidslagring).

Kostnadsutveckling - Bevara

Förklaringen till minskningen inom prestationsområdet *Bevara* beror till största delen på att digitaliseringen numera redovisas under prestationsområde *Tillhandahålla*. Minskningen är större än synes eftersom ökade hyror, på grund av nytt hyresavtal och hyresjusteringar för magasinstrymmen, dämpar minskningen totalt.

Tabell 10 Intäkter och kostnader - Bevara (tkr)

	2011	2010	2009
Intäkter			
Intäkter av anslag	76 596	77 891	70 772
Övriga intäkter	2 856	4 370	13 535
Summa intäkter	79 453	82 261	84 307
Kostnader	79 453	82 261	84 307

Bevarande

Långsiktigt bevarande av KB:s fysiska samlingar, Humlegården

De samlingar som förvaltas av KB är stora, varierande och snabbt växande. Det är därför nödvändigt att prioritera och planera bevarandeinsatserna effektivt. Under 2011 har arbetet fortsatt enligt de principer och huvudspår för utveckling och förändring som identifierades 2010.

Sammanfattningsvis kan sägas att användbarheten och därmed tillgängligheten för de tryckta samlingarna är mycket hög. En styrande princip för bevarandearbetet är att alla samlingar ska omfattas av ett grundläggande skydd i form av ändamålsenlig förvaring samt ett genomtänkt förhållningssätt när samlingarna används i olika sammanhang. De grundläggande strukturerna finns på plats och arbetet inriktas på att förbättra och utveckla dessa.

Behovet av större investeringar i magasin är inte nära förestående. Det motsatta gäller behovet av utveckling och ökade resurser i form av personal med specialistkompetens. Underhåll och drift av arkivlokaler är också avgörande för den långsiktiga tillgängligheten. Utmaningar på längre sikt är att tillgängligheten till pappersbaserade dokument från 1800- och 1900-tal hotas om inte ersättningsformat kan skapas genom till exempel digitalisering. Det gäller i särskilt hög grad dagstidningar och tidskrifter där efterfrågan är stor och materialet ofta har gallrats eller slitits hårt på andra pliktbibliotek.

Några huvudspår för utveckling sattes under 2010:

- utveckling av metoder, arbetssätt och administrativa redskap
- kompletterande underlag för behov i olika delar av samlingarna
- redskap för gemensam prioritering av bevarandeåtgärder i samlingarna

Exempel på aktiviteter som har genomförts under 2011 inom dessa områden är utveckling av en applikation för dokumentation av bevarandeåtgärder, fördjupade insatser i samlingarna av svenska porträtt, utländska rariteter och bundna atlaser, förbättrad förvaring för ramat material samt insatser vid digitalisering. En tillståndsundersökning av den mikrofilm som framställts under 1950-1970 (avfilmade dagstidningar) har också genomförts. En omstrukturering har också skett vad gäller inbindning av tryckt material i bevarandesyfte. Från och med 2011 upphandlas inga externa tjänster. Allt bokbinderiarbete utförs numera inom organisationen, vilket beräknas leda till besparingar men också förbättrad möjlighet till kvalitetskontroll.

Det sätt som hittills använts för att mäta kvalitet inom området bevarande i samlingarna är att undersöka verksamheten genom benchmarking. En dylik undersökning genomfördes 2008 och resultatet har varit en av grundstenarna i förändringsarbetet sedan dess.

Digitalt bevarande

KB kommer att bli mottagare av lagstadgade leveranser av elektroniska dokument. Detta kräver att det digitala materialet arkiveras och bevaras långsiktigt. Forskarsamhället efterlyser alltmer digitalisering av samlingarna och digital förmedling av material. Digitalisering av bevarandeskäl är också nödvändig för en stor mängd av KB:s material.

Under 2011 har KB fortsatt arbetet med att bygga en infrastruktur och en organisation för att hantera de stora framtida utmaningarna kring digitalt bevarande. En grupp med ett särskilt bevarandeansvar bildades vid årets början och är mitt i ett arbete att utforma en långsiktig strategi för digitalt bevarande. Samtidigt pågår ett stort och tidskrävande arbete på KB att förnya it-infrastrukturen för att möta dagens och morgondagens krav. Stora interna satsningar på kunskap och infrastruktur tillsammans med ökade omvärldskontakter borgar för att biblioteket ska stå väl rustat för framtiden inom detta kunskaps- och kostnadskrävande område.

Tillhandahålla

KB ska enligt instruktionen

- *tillhandahålla den svenska tryckproduktionen i dess helhet och sådana dokument för elektronisk återgivning som avses i 10 § första stycket lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument,*
- *tillhandahålla pliktexemplar av filmer, fonogram, videogram, sådana dokument som avses i §14 tredje stycket lagen om pliktexemplar av dokument och upptagningar av ljud, radio- och televisjonsprogram,*
- *tillhandahålla utomlands utgivna publikationer med svensk anknytning samt*
- *tillhandahålla en representativ samling utländsk litteratur, särskilt inom samhällsvetenskap och humaniora.*

KB vill lyfta fram:

KB har under året samlat all publik verksamhet i Humlegården.

Det audiovisuella material som är digitaliserat utnyttjas väsentligt oftare än det analoga materialet. Omkring 90 procent av alla lån (visningar) avser färdigdigitaliserat material. Åtkomsten och tidsaspekten är således av stor vikt för forskarna.

Upphovsrätten begränsar i många fall möjligheterna att tillgängliggöra material på internet. KB förbereder sig inför en ny lagstiftning om kollektiva avtalslicenser som är ett sätt att hantera frågan. Arbetet sker i nära samarbete med upphovsrättsorganisationerna.

Kostnadsutveckling - Tillhandahålla

De resurserna som läggs på prestationområdet *Tillhandahålla* har stigit kraftigt beroende på att digitalisering numera redovisas inom detta område istället för *Bevara*. En annan förklaring är ökade insatser inom forskningsverksamheten.

Tabell 11 Intäkter och kostnader - Tillhandahålla (tkr)

	2011	2010	2009
Intäkter			
Intäkter av anslag	81 183	70 163	67 904
Övriga intäkter	7 557	8 039	11 123
Summa intäkter	88 740	78 202	79 027
Kostnader	88 740	78 202	79 027

Användningen av samlingarna

Användningen av KB:s tryckta samlingar

Användningen av KB:s tryckta samlingar totalt har minskat med cirka 7 procent i år. Det mesta av det utlånade materialet läses på plats i Humlegården. Antalet lån i Specialläsesalen har minskat med 20 procent och hemlånen med 18 procent. Eftersom det totala antalet lån av tryck i specialläsesalen är så lågt (6 634) kan enskilda låntagares lån få stor betydelse procentuellt. Antalet fysiska besökare minskade också något i antal (ca 4 procent) 2011 och uppgick till ca 164 675 personer. Antalet besökare ligger på ungefär samma nivå som 2008 och 2009.

Antalet inlån minskade under året med 13 procent jämfört med 2010 så förra årets ökning verkar tillfällig. Den nedåtgående trenden av antalet fjärrutlån har fortsatt i år (9 procent).

Utifrån de synpunkter som kom fram i KB:s användarundersökning 2010 har ett åtgärdsprogram med både kort- och långsiktiga förbättringar tagits fram. Under år 2011 har en del verksamhetsförbättringar genomförts, till exempel följande:

- fler framtagningar av beställt material/dag
- ny startsida på de publika datorerna - enklare ingång till elektroniska resurser
- kompetensutveckling i avancerade informationssökningar både för användare och personal
- gallring och uppfräschning av referensbiblioteket

Arbetet med förbättringar kommer att fortsätta 2012 inte minst genom ombyggnaden av Annexet som startar hösten 2012. En ny användarundersökning kommer att genomföras våren 2012.

Användningen av KB:s audiovisuella samlingar

Våren 2011 sammanfördes KB:s publika verksamheter. Forskarservicen för de audiovisuella medierna flyttade till utrymmen i Humlegården, vilket innebär att KB nu samlat all lokal forskarservice på en gemensam adress.

Lånestatistik över förhållandet mellan mängden färdigdigitaliserat material och den mängd material som ännu inte digitaliserats har förts sedan några år. Det digitaliserade materialet utnyttjas väsentligt oftare än det analoga material som måste digitaliseras. Omkring 90 procent av alla lån (visningar) härstammar från färdigdigitaliserat material. Åtkomsten och tidsaspekten är således av stor vikt för forskarna. Genom aktivt metodarbete med vad som ska digitaliseras och därmed tillgängliggöras räknar KB med att bättre tillvarata forskarnas intressen. Antalet uppspelade filer har under året ökat och uppgick 2011 till närmare 60 400, vilket innebär en ökning med över 30 procent jämfört med 2010.

Användningen av audiovisuellt material kan också återspeglas i antalet nyregistrerade forskare på KB. Dessa uppgick 2011 till 814 personer, ett avsevärt tapp mot föregående års 1 060. I samband med flytten av den publika verksamheten till Humlegården har KB framför allt tappat forskare ur gruppen filmvetare och journaliststuderande. Den presumtivt nya gruppen användare, forskare i Humlegården som tidigare inte använt audiovisuellt material, har hittills inte hittat till materialet i den utsträckning som förväntats.

Via katalogen SMDB på KB:s webbplats finns idag cirka 3,2 miljoner timmar digitalt audiovisuellt material tillgängliga via lokal access. Upphovsrätten förhindrar dock att databasens innehåll kan visas utanför KB:s lokaler. Användandet av de audiovisuella samlingarna visar tydligt på målgruppens behov av ökad fjärraccess. Det är mot bakgrund av det förändrade medielandskapet och nya sätt att nå källmaterial som behovet av fjärraccess för högskolorna kommer att prioriteras.

Under hösten påbörjades arbetet med att identifiera och lokalisera KB:s forskarmålgrupper för audiovisuellt material. Arbetet kommer att prioriteras även under 2012. Ett omfattande material kommer att presenteras för att kunna skapa bra underlag för kommande avtalsförhandlingar, i syfte att skapa en väsentligt ökad tillgänglighet för högskolorna, genom direkt fjärraccess.

Projekt

Det stora KB-bidraget till Stockholmskällan 2011 (Stockholms stads samprojekt) var ljudfiler med musik under temat *Stockholmslåtar*. Den första är från 1899 och den senaste från 2011. Förutom det löpande arbetet med urval av journalfilm och ickefiktiv film ur KB:s samlingar lades huvudvikten under 2011 på reklamfilm och Husmorsfilmer. Under hösten presenterades temat *Husmorsfilmer*. Båda projekten fungerar som testbäddar för mer omfattande ambitioner för tillhandahållande. Genom att nyttja egna och andras kanaler genom offentligt samarbete får KB både kunskap om och exponering av audiovisuellt material.

Det påbörjade arbetet med att identifiera nya presumtiva forskargrupper på universitet och högskolor kopplat till arbetet med att lösa fjärraccessfrågan för de digitaliserade audiovisuella filerna, har en fortsatt hög prioritet under 2012. Accessfrågan är i hög grad kopplad till upphovsrätten men kräver även att vi tydligt kan redogöra för vilka användare vi riktar oss till och hur säkerheten för accessen ser ut. I samband med framtida förhandlingar med upphovsrättsorganisationerna behöver KB därför kunna redovisa vilka vi vill nå och hur det ska gå till. Därför vill vi även göra tester på teknik/säkerhetsområdet för fjärraccess under 2012.

Stödjande funktion för forskning i myndighetens samlingar

KB:s forskningsavdelning har en stödjande funktion för forskning i myndighetens samlingar. Avdelningen bedriver forskning, utgör en vetenskaplig länk mellan forskarsamhället och KB, presenterar myndighetens samlingar i undervisnings- och forskningssammanhang och erbjuder kvalificerad hjälp vid forskarbesök och referensfrågor. Forskningsavdelningen har under året arrangerat ett antal forskningsanknutna aktiviteter bland annat ett internationellt seminarium i samarbete med Stockholms universitet samt arkiv Derkert som finansierats av Riksbankens jubileumsfond. Forskningsavdelningen driver också ett europeiskt projekt, EU-screen, om televisionens historia.

Tabell 12 Antal fysiska besökare, Humlegården

	2011	2010	2009	2008	2007
Antal besökare	164 675	172 200	163 600	162 949	170 925

Antalet besökare räknas med stickprovsmetod och extrapoleras för 12 månader. Endast en betydande förändring kan med säkerhet avläsas.

Tabell 13 Antal nytilkomna låntagare

	2011	2010	2009	2008	2007
Tryckt material	5 625	5 775	5 803	5 258	4 797
Audiovisuellt	814	1 060	836	1 031	869

Tabell 14 Antal lån tryckt material

	2011	2010	2009	2008	2007
Läsesalslån					
Allmän läsesal	60 691	62 703	63 262	63 608	70 911
Specialläsesal tryck ¹	6 734	8 447	6 381	6 045	5 796
Specialläsesal handskrifter	4 401	4 613	4 428	4 557	6 475
Specialläsesal affischer ²					4 803
Summa läsesalslån	71 826	75 763	74 071	74 210	87 985
Hemlån	16 134	19 742	20 569	21 204	21 266
Omlån	7 756	7 129	13 138	5 556	5 673
Totalt hemlån	23 890	26 871	33 707	26 760	26 939
Summa lån	95 716	102 634	107 778	100 970	114 924

¹ Före år 2010 ingår ej manuella utlån av kartor och bilder i redovisningen.

² Från år 2008 ingår affischutlånen i "Specialläsesal tryck".

Tabell 15 Antal uppspelade filer

	2011	2010	2009	2008	2007
Uppspelade filer					
Audiovisuella medier *	60 392	45 996			

Redovisades på annat sätt före 2010.

Tabell 16 Antal fjärrlånebeställningar

	2011	2010	2009	2008	2007
Summa tryckt material	10 145	11 338 ¹	11 198	11 480	10 654
varav <i>Fjärrlån in</i>	3 049	3 508 ¹	3 065	3 382	3 363
varav <i>Fjärrlån ut</i>	7 096	7 830	8 133	8 098	7 291
Audiovisuellt	6 379	6 425	3 667		

¹ Korrigerat värde, felaktigt angivet i 2010 års redovisning.

Digitalisering

Allmänt

Inom KB sker en systematisk digitalisering av audiovisuellt material samt av dagstidningar (Digidaily). Digitaliseringen av befintligt tryckt material är beroende av extern finansiering och sker därför ad hoc.

De upphovsrättsliga dimensionerna blir alltmer komplexa och är centrala för möjligheten att tillhandahålla material. Upphovsrätten fokuseras numera i allt större utsträckning på förhandling av kollektiva avtalslicenser. KB har i avvaktan på beslut om *Avtalad upphovsrätt* (SOU 2010:24) på olika sätt förberett myndigheten på införandet av kollektiva avtalslicenser, bl.a. genom en aktiv bevakning av utvecklingen inom EU och det internationella bibliotekssamhället. Lokalt har KB förberett sig genom projektet *Fyrtiotalisterna*. I den webbapplikation som utvecklas presenteras det litterära fyrtioalet via KB:s olika medier - ljud, rörlig bild, tryckt material, handskrivet, fotografier osv. Parallellt förs en dialog med Sveriges Författarförbund, Svenska Förläggarföreningen samt representanter för olika rättighetsorganisationer om en rimlig modell för avtal om framtida licenser. Projektet har rönt internationell uppmärksamhet.

Organisation och uppdrag

Digitaliseringen av text- och bilddokument pågår inom flera delar av organisationen eftersom uppgiften kräver kompetens inom en rad olika områden: kunskap om samlingarna, katalogisering, bevarande av fysiska objekt, materialkoordinering etc. IT-verksamheten producerar och lagrar de digitala filerna, genomför resursberäkningar, tidsplanering och uppföljning av olika projekt/processer.

Redan 2010 tillträdde en samordnare med uppgift att ta fram beslutsunderlag och samordna beslutade aktiviteter. En ny organisation skapades för digitaliseringsverksamheten för att hantera kraven på förbättrade rutiner och metoder. Exempel på metodutveckling är fastställande av kvalitetsnivåer för digitalisering av olika dokumenttyper i KB:s text- och bildsamlingar och ett projekt för effektivisering av bildfångst av tunga och tjocka volymer utifrån bevarandeperspektiv och minimering av bild- och textbortfall. Under året har KB även tagit fram såväl en digitaliseringsstrategi som en digitaliseringspolicy.

Samarbete med andra aktörer

Det treåriga EU-finansierade utvecklingsprojektet *Digidaily, digitalisering av svensk dagspress*, där Kungl. biblioteket, tillsammans med Riksarkivet och Mittuniversitetet ska bygga upp en storskalig massdigitaliseringsproduktion av svenska dagstidningar, var halvvägs i slutet av 2011. Arbetet har hittills resulterat i att hela Aftonbladet nu är genomgånget och det sista underlaget ligger klart för leverans till Riksarkivets mediekonverteringscentrum i Fränsta. Projektgruppen har börjat gå igenom Svenska dagbladet och är nu inne på 1950-talet. Att digitalisera dagstidningar är en omfattande process med många frågeställningar. Projektet har under året gått igenom alla detaljer i processen för att hitta de mest kostnadseffektiva produktionsmetoderna. En studieresa gjordes under året till Finland för att söka mer information om hur vårt grannland genomför sin dagstidningsdigitalisering. Samarbetet med Riksarkivet har också lett till en utredningsrapport om användandet av ett visst filformat vid tidningsdigitalisering. Under året har projektet också genomfört ett informationsseminarium speciellt riktat mot forskare och tidningsvärlden. Projektet har också synts massmedialt i bland annat Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet och Tema Arkiv.

Under året har KB avslutat ett samarbete med Riksteatern om digitalisering av svensk dramatik för Dramawebben, men också påbörjat ett samarbete med Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna för digitalisering av KB:s vykortssamling. Inom ramen för Selma Lagerlöf-projektet (2010-2012) har ett antal böcker, manuskript, brev och bilder digitaliserats.

Digitalisering i egen regi

I den under året upphandlade digitaliseringsroboten digitaliseras Staten offentliga utredningar (SOU) med start från början av utgivningen fram till det år utredningarna började ges ut i digital form. Arbetet beräknas pågå även under hela 2012. KB fortsätter att löpande digitalisera affärstryck. I slutet av september lanserade KB tjänsten eBook on demand. Tjänsten innebär att alla böcker, som inte längre är skyddade av upphovsrätt, kan beställas som e-bok direkt i Regina eller Libris. Detta innebär också att KB har anslutit sig till ett nätverk bestående av drygt 30 bibliotek i Europa som har samma tjänst. Det mesta av administrationen sker via universitetsbiblioteket i Innsbruck, Österrike. Skanning och enklare administration utförs av KB.

Allt material är digitaliserat i egen regi och antalet 2011 har ökat med 210 procent av jämfört med 2010, för filer är motsvarande ökning 227 procent. En stor del av materialet har digitaliserats i den digitaliseringsrobot som driftsattes i september 2011.

Det är mycket viktigt att erinra sig att digitaliseringen ofta endast utgör en del av arbetet. Digitaliseringen kräver inte sällan mycket för- och efterarbete samt dialog med beställare/kunder. Att skapa effektiva arbetsflöden är av stor vikt.

Digitaliserade samlingar under året var SOU, Affärstryck från 1800-talet, Erik Dahlbergs teckningar, 40-talister samt Selma Lagerlöf. Bland de externa projekten märks Ingemar Bergman och Digidaily.

Digitalisering av audiovisuellt material

Förutom arbetet med att förvara och bevara sker en löpande digitalisering (tidigare benämnd migrering) av radio- och TV-material. Inga nya digitaliseringsstationer har inrättats under 2011.

Under året har 248 682 timmar audiovisuellt material digitaliserats. Det är framför allt pliktlevererat radio och TV-material från Sveriges Television och Sveriges Radios lokala stationer. Därutöver är det svensk musik utgiven på CD och förvärvat ljudmaterial från vissa samlingar samt förvärvat videomaterial. Antalet timmar som digitaliserats har minskat med 89 307 timmar jämfört med 2010. Orsakerna till minskningen, som framför allt gäller digitaliserat ljudmaterial beror bland annat på omprioriteringar på bemanningssidan.

Verksamheten vid Filmarkivet i Grängesberg har under året koncentrerats till att uppordna tidigare inkommet material och placera det i klimatarkiv som togs i bruk sommaren 2010. Digitalisering av befintliga filmsamlingar har skett fortlöpande.

Tabell 17 Digitalisering av audiovisuellt material

	2011	2010	2009	2008	2007
Antal digitaliserade timmar	248 682	337 024	238 709	397 619	345 312

Tabell 18 Material som har migrerats från en informationsbärare till en annan.

2011	Objekt	Exponeringar	Filer
Monografier	858	147 500	423 686
Handskrifter	29	1 562	3 109
Kartor/bilder/vykort/musiktryck	336	345	689
Affischer vardagstryck	1 043	20 901	63 983
Beställningar	2 748	8 492	8 492
Totalt	5 014	178 800	499 959

2010	Objekt	Exponeringar	Filer
Monografier	242	43 298	126 185
Handskrifter	16	3 318	8 838
Tidsskrifter	65	3 510	11 840
Kartor/bilder/vykort/musiktryck	677	5 055	10 111
Affischer vardagstryck	611	12 179	35 655
Ingmar Bergmans samling	103	10 147	20 294
Beställningar	3 162	7 158	7 158
Totalt	4 876	84 665	220 081

Nationell bibliotekssamverkan

KB ska enligt regleringsbrevet

- *redovisa vilka samarbetsprogram myndigheten har lämnat ekonomiskt stöd för. Beloppen på eventuellt ekonomiskt stöd för programmen och en analys av resultaten av programmen ska redovisas, samt*

KB ska enligt instruktionen

- *svara för frågor om samverkan mellan forskningsbibliotek när det gäller digitalisering och digitalt tillgängliggörande,*
- *analysera utvecklingen inom forskningsbiblioteken i landet,*
- *ha en nationell överblick över biblioteksområdet samt främja samverkan och utveckling inom området. Myndigheten ska särskilt svara för:*

- 1. biblioteksstatistik enligt lagen (2001:99) om den officiella statistiken och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken,*
- 2. det nationella biblioteksdatasystemet Libris, och*
- 3. tillsammans med länsbiblioteken följa upp hur de planer för biblioteksverksamheterna som kommuner och landsting antar i enlighet med bibliotekslagen (1996:1596) har utformats och hur de används.*

Myndigheten ska vidare verka för utveckling och samordning av digitala tjänster och system inom biblioteksväsendet.

KB vill lyfta fram:

Arbetet med framtagande av en ny inflytandestruktur i syfte att främja utvecklingen av biblioteksväsendet i allas gemensamma intresse.

Ett Libris för alla, ett intensivt arbete sker för att göra det möjligt för bibliotek från hela sektorn att delta i Libris samkatalog.

Implementering av ett nytt uppdrag - att ansvara för den officiella biblioteksstatistiken.

Uppbyggnad av samarbete med länsbiblioteken för att öka kunskaperna om biblioteksplanernas funktion i kommuner och regioner.

Kostnadsutveckling – Nationell bibliotekssamverkan

Resursförbrukningen inom prestationsområdet *Nationell bibliotekssamverkan* ökade i och med det nya uppdraget. Däremot minskade områdets andel av de gemensamma lokalkostnaderna i och med det nya hyreskontraktet.

Tabell 19 Intäkter och kostnader - Nationell bibliotekssamverkan (tkr)

	2011	2010	2009
Intäkter			
Intäkter av anslag	48 080	46 894	47 943
Övriga intäkter	1 199	1 845	914
Summa intäkter	49 279	48 739	48 857
Kostnader	49 279	48 739	48 857

Utökat uppdrag 2011

Från och med den 1 januari 2011 fick KB ett utökat uppdrag som innefattar ett samordnings- och utvecklingsansvar för hela bibliotekssektorn. Uppdraget innebär bland annat att utöva nationell överblick, främja samordning, fördela bidrag och att samla in den officiella biblioteksstatistiken. Att med Libris webbsök som bas skapa förutsättningar för en nationell katalog där även folkbiblioteken kan ingå är en del av uppdraget.

KB:s uppdrag om nationell bibliotekssamverkan innebär samarbete och samverkan med bibliotek och närliggande verksamheter. KB eftersträvar en öppen dialog och en genomarbetad inflytandestruktur säkrar att riktiga prioriteringar görs. Som ett stöd i det nationella samverkans- och utvecklingsuppdraget har KB under 2011 utarbetat en ny inflytandestruktur. Syftet är att främja utvecklingen av biblioteksväsendet i allas gemensamma intresse.

Biblioteksstatistik

KB blev under året statistikansvarig myndighet för den officiella biblioteksstatistiken inom det nationella statistiksystemet. Det innebar att ny kompetens rekryterades och att nya program för insamling av data införskaffades och att en statistikblogg startades på KB:s webbplats. KB:s expertgrupp för statistik fortsatte under året arbetet med att revidera befintliga enkäter. Varje bibliotekstyp hade sin arbetsgrupp vilket innebar att folkbibliotek, högskolebibliotek, specialbibliotek, skolbibliotek och sjukhusbibliotek lämnade rekommendationer och reflektioner kring den nationella statistiken. I förändringsarbetet ingår även en anpassning till de internationella standarder som finns för biblioteksstatistik.

Parallellt med expertgruppens arbete pågick ett regionalt projekt i Kristianstad med stöd från KB och Region Skåne. Projektets syfte var att på regional nivå ta fram en gemensam enkät för alla bibliotekstyper och en teknisk plattform för registrering och återanvändning av statistiska uppgifter. Projektet ska synliggöra problem och lösningar som kan återanvändas på nationell nivå.

Uppföljning av planer för biblioteksverksamheten

KB påbörjade under året en kartläggning av folk- och länsbibliotekens olika planer. Frågeunderlaget till kartläggningen utarbetades i samråd med företrädare för dessa.

I samband med att kartläggningen genomfördes samlades också bibliotekens planer in för att utgöra ett fortsatt analysunderlag. En arbetsgrupp med en representant för varje länsbibliotek

och personal på KB har bildats och kartläggningen kommer att utgöra en faktabas för gruppens vidare arbete med planerna för biblioteksverksamheterna.

Nationella biblioteksdatasystemet Libris

Systemet omfattar Libris samkatalog, Libris webbsök, Libris fjärlån, bibliotek.se, Libris uppsök – söktjänst för uppsatser och examensarbeten från svenska lärosäten, Sondera – samsökningstjänst för Libris, SMDB (Svensk mediedatabas, KB) och NAD (Nationell ArkivDatabas, Riksarkivet), SwePub – Svensk vetenskaplig publicering, referenser till de forskningspublikationer som finns registrerade i för närvarande cirka trettio lärosätens publiceringsdatabaser.

Under året har arbetet med utvecklingen av en nationell databrunn påbörjats. En viktig komponent är utbytet av det centrala katalogsystemet Voyager och en plan för det har utarbetats och själva utvecklingsarbetet har påbörjats. Under året har även en ny biblioteksdatabas utvecklats som kommer att tas i drift under början av 2012.

Ett Libris för alla

Libris samkatalog bygger på samverkan mellan de deltagande biblioteken och från och med 2011 har KB fått ett utökad uppdrag att samordna hela bibliotekssektorn. Under året har arbetet i första hand fokuserat på att kartlägga behov och knyta nödvändiga kontakter för att förbättra Libris modeller för postförsörjning så att dessa blir bättre anpassade för alla svenska bibliotek. Framför allt gäller detta Libris förvärvsrutin. Under hösten har KB byggt upp ett nätverk med kontaktpersoner från de större biblioteksleverantörerna som kommer att vara viktiga att samarbeta med under det fortsatta arbetet med Libris förvärvsrutin.

KB har också samlat information för de bibliotek som önskar bli Librisregistrerade. Startpaketet *Registrera i Libris - en guide* finns tillgängligt på Libris informationssidor.

Länkserver och e-resurser

Nuvarande nationella länkserver upphandlades 2004 och har funnits i ordinär drift sedan 2006. Behovet av fortsatt nationell samordning av länkserver har undersökts och målet är att säga upp nuvarande länkserver till 2013, då en ny länkserver beräknas finnas som alternativ till ramavtalet. De stora skillnaderna blir att drift och underhåll flyttas från KB, arbets- och dataflöden för information om BIBSAM-avtalen förändras samt att alla bibliotek tar ansvar och kostnad för egna instanser av länkserver. Arbetet med integrering av e-resurser från länkserver till Libris har kommit till en fas inriktad på berikning av de rudimentära bibliografiska poster för e-böcker som genereras från länkservern. En ny modell för automatisk berikning är framtagen och bygger på en utvidgning av Libris-samarbetet.

Öppenhet, open data, linked data etc.

I september 2011 publicerades den svenska nationalbibliografin och auktoritetsdatat som öppen data. Detta är ett led i KB:s arbete med öppen data och är strategiskt viktigt för att kunna säkerställa långsiktighet och konkurrens såväl när det gäller tjänster som används av bibliotek och bibliotekens användare som för att biblioteken ska kunna ha kontroll över sina samlingar.

Lopac-light

Tillsammans med Uppsala universitet och Linnéuniversitetet har Libris implementerat en första version av Libris som lokal OPAC, LOPAC-light. Ett biblioteks lokala samlingar kan nu lyftas fram i Libris. En användare kan navigera mellan Libris och det lokala biblioteket och hitta vad som finns på "sitt bibliotek" och göra reservationer, beställa böcker, se sina lån – utan att till synes aldrig lämna Libris.

Vitaminprojektet

Vitaminprojektet är ett samlingsnamn för förbättringsarbetet av postimporten i Libris katalogiseringsklient. Syftet är att öka antalet databaser tillgängliga direkt i katalogiseringsklientens gränssnitt för postimport. Under året har delmängder stuvats om och tester har gjort tillsammans med bibliotek runt om i Sverige. Projektet fortsätter under 2012.

Användning av Libris nationella fjärrlånesystem

Cirka 1 350 biblioteksenheter inom Sverige, varav en tredjedel folkbibliotek, använder Libris fjärrlånesystem för beställning av böcker och artiklar från andra bibliotek. Systemet utnyttjas även av drygt 400 utländska bibliotek främst i Danmark, Finland och Norge.

Material finns numera i allt större utsträckning tillgängligt i elektronisk form och antalet fjärrlånebeställningar har därför minskat kontinuerligt under 2000-talet. Under 2011 minskade antalet kopia­beställningar med cirka 9 procent och antalet bokbeställningar med cirka 6 procent i jämförelse med år 2010.

Tjänsten Låntagarbeställningar är en del av Libris fjärrlån och syftar till att minska handläggningstiden för fjärrlån samtidigt som användaren får en mer aktiv roll i beställningsprocessen. Utnyttjandet av tjänsten ökar kontinuerligt och systemet används nu av cirka 60 bibliotek (cirka 50 år 2010) med totalt drygt 100 utlåningsenheter (cirka 80 år 2010). Antalet beställningar uppgick 2011 till cirka 28 000, vilket är en minskning med cirka 5 procent jämfört med 29 500 beställningar år 2010.

Tabell 20 Antal fjärrlånebeställningar i Libris

	2011	2010	2009	2008	2007	2006
Summa	280 584	300 733	314 257	312 359	329 283	354 673
dä­rav folkbibliotek	145 795	152 276	155 703	146 418	145 763	145 988
dä­rav bokbest.	247 112	263 957	275 008	266 584	278 193	295 274
dä­rav kopia­best.	33 472	36 776	39 249	45 775	51 090	59 399

Samverkan med forskningsbiblioteken kring digitalisering och digitalt tillgängliggörande

Samordning av digitalisering

Den ramupphandling av robot för digitalisering som KB har genomfört har gett tillfälle till fördjupat samarbete kring digitalisering. Under året har Stockholms universitetsbibliotek tillsammans med Göteborgs UB, UB i Lund, Umeå UB, Uppsala UB och KB arbetat inom projektet *Arbetsflöden för digitalisering*. Syftet med samarbetet är att ge biblioteken en gemensam kunskapsgrund kring storskalig digitalisering, bidra till kunskapsspridningen nationellt och att påbörja ett praktiskt arbete inriktat mot ett gemensamt system för att stödja digitaliseringsverksamheten.

Deweyprojektet

I januari 2011 gick KB över till Dewey klassifikationssystem (DDK). Drygt trettio andra bibliotek är också i färd med en övergång. Bland dessa finns de flesta allmänna universitets- och högskolebibliotek, många specialbibliotek och ett fåtal folkbibliotek. Under året har 330 bibliotekarier utbildats. Under året har också uppdatering till den nya upplagan av DDK och arbete med ett sökverktyg för användare påbörjats. Deweyprojektet avslutades i november 2011.

Licenser och databaser

Under namnet BIBSAM-konsortiet sluter KB centrala licensavtal med förlag och databasproducenter i syfte att effektivisera studenters och forskares tillgång till elektroniska informationsresurser. År 2011 anslöt sig 63 universitet, högskolor och statligt finansierade forskningsinstitutioner till ett eller flera av KB:s 38 centrala licensavtal. Avtalen omfattade 66 olika resurser och omsatte totalt 222 mnkr.

OpenAccess.se

En ny organisation för programmet började arbeta hösten 2010. Under 2011 har den nya styrgruppen fastställt en strategi för programmet för 2011-2013. Detta är ett relativt omfattande policydokument som preciserar mål och medel för programmets arbete.

Programmet har arrangerat två offentliga möten. I mars arrangerades ett möte om open access och e-licenser i samarbete med SUHF:s Forum för bibliotekschefer. Frågan var hur forskares möjligheter att göra sina arbeten fritt tillgängliga på Internet skulle kunna främjas inom ramen för de nationella licensavtalen för elektronisk tillgång till vetenskapliga tidskrifter. I oktober hölls ett möte i samarbete med Vetenskapsrådet för att främja en dialog mellan forskningsfinansiärer och lärosäten om open access-krav, dvs krav på att göra forskningspublikationer fritt tillgängliga på Internet. Programmet har bidragit till genomförandet av den internationella "Open Access Week" i Sverige i slutet av oktober, både genom informationsspridning och deltagande i möten vid olika lärosäten.

Webbplatsen www.openaccess.se har fortsatt att utvecklas, särskilt den öppna bloggbaseade delen, Open access i Sverige. Programmet har genomfört en enkät till alla svenska lärosäten om hur dessa arbetar med open access-frågor och vilka önskemål de har om nationella insatser. Enkätresultaten ger en bra grund för programmets fortsatta arbete. Ett antal utvecklingsprojekt inom programmet har avslutats under året och under hösten togs beslut om tre nya projekt som startar i slutet av 2011 eller början av 2012.

Programmet och utvecklingen av open access i Sverige har presenterats vid ett antal internationella möten, i Berlin, S:t Petersburg, Durham (UK) och Tartu. Programmet deltar i EU-projektet OpenAIRE och dess fortsättning i OpenAIREplus. Inom ramen för detta har presentationer gjorts vid möten för svenska National Contact Points för EU:s ramprogram för FoU och för nätverket för EU-FoU-handläggare vid svenska lärosäten.

Samverkan, utveckling och utredningsarbete

Utbildningssamordning

Under 2011 samordnade KB utbildning för nästan 1300 deltagare vid cirka 35 olika tillfällen. Satsningen på kurser i situations- och kundanpassat bemötande fortsatte. Inom Dewey och LIBRIS-katalogisering har liksom tidigare genomförts flera kurstillfällen, som tillsammans samlat drygt 400 deltagare.

Under året genomfördes seminarier om idé- och projektutveckling och bidragsansökan, liksom ett seminarium om kompetensfrågor med titeln Utvärdering av verksamhetsutveckling. Inom e-resursområdet hölls tre seminarier under året som samlade drygt 200 deltagare. Ett par av dessa sändes direkt via webbcasting. Intresset och deltagandet var mycket stort.

Utbildningen inom e-resursområdet som påbörjades redan 2010 är en långsiktig satsning. Det är ett område där det hittills saknats utbildning i landet. 2011 fördelades 355 tkr på projekt inom kompetensutvecklingsområdet. Expertgruppen för kompetensfrågor arbetar aktivt med att fortsätta bygga upp och bredda nätverket nationellt för dem som arbetar med kompetensutvecklingsfrågor vid biblioteken.

Boktransporter

År 2008 upphandlades ett ramavtal för boktransporter för samverkansbibliotekens räkning. Underlaget som låg till grund för upphandlingen var fjärrlånevolymer för 2007 med 33 biblioteks uppskattade behov. Under 2009 gjordes en tilläggsupphandling för att erbjuda ytterligare fem bibliotek möjlighet att avropa upphandlingen.

Sedan 2007 har fjärrlånevolymer minskat med cirka 11 procent för samverkansbiblioteken och har därför inte nått de nivåer som angavs i underlaget. Vidare har inte alla bibliotek valt att avropa ramavtalet. Den sammantagna effekten har blivit att leverantören endast fått in cirka 43 procent av den beräknade volymen som anbudets priser beräknades på.

I början av 2011 stod det klart att leverantören inte kunde hålla de priser som ramavtalet föreskriver och leverantören bad om en omförhandling av priserna. Då det inte är möjligt att förhandla om priser under en pågående avtalsperiod, tvingades leverantören att säga upp ramavtalet. Ramavtalet och avropen avslutades den 30 juni 2011. Leverantören erbjöd varje enskilt bibliotek en fortsättning till ett nytt pris i enskild förhandling som ersättning för ramavtalets upphörande.

Fjärrlåneutredning

Utredningen *Lätt att hitta - lätt att låna* gjordes i samarbete mellan Statens Kulturråd och KB och publicerades i januari 2010. Utredningen skickades på remiss under 2011 och svaren har sammanställts i en rapport. Utredarna pekar på problem med olika regler och policys. Ett stort antal respondenter efterfrågar också mer enhetliga riktlinjer för lånetider, avgifter, låneregler, återlämning etc. Under 2012 påbörjar KB och till viss del även Kulturrådet ett arbete för att modernisera och omarbete de gällande rekommendationerna.

I utredarnas förslag och i en mängd remissvar lyftes en nationell katalog fram som utomordentligt viktig för fjärrlånesamarbetet. Arbetet med den nationella katalogen har bedrivits på Librisenheten under hela 2011. Redan nu går det att se tecken på att fjärrlåneströmmarna förändras i takt med att några större stadsbibliotek blir synliga i dagens Libriskatalog.

Kartläggning av e-boken

KB och Svensk biblioteksförning tillsatte i maj 2011 en e-boksutredning med syftet att få fram ett underlag som kan ligga till grund för eventuella insatser och ställningstaganden i e-boksfrågan. Kartläggningen lyfte fram att KB kan bidra med följande:

- KB kan spela en roll genom att skapa förutsättningar för möten mellan aktörer på e-boksområdet, där samtal kan föras både om samarbeten kring och utveckling av e-boken.
- KB kan bidra med kompetens när det gäller konsortiebildningar och vara en aktiv part i utformningen av nya affärsmodeller.
- KB kan stimulera digitalisering inom bibliotekssektorn i samarbete med andra aktörer på e-boksområdet och ta fram standarder för digitala format - mediafiler och metadata.
- KB kan tillhandahålla en samlad katalog där e-böcker och äldre digitaliserade böcker kan sökas fram och presenteras på ett ändamålsenligt sätt.
- KB kan utveckla samordnade initiativ för att främja open access-publicering av vetenskapliga monografier.

Informations- och lånecentraler

I samband med sitt utökade nationella uppdrag fick KB ansvar för finansieringen av Informations- och lånecentralerna i Malmö, Stockholm och Umeå samt Sveriges Depåbibliotek i Umeå och en del av Internationella biblioteket i Stockholm. KB:s ambition är att dessa funktioner ska vara kraftfulla aktörer och en aktiv del i KB:s strategi för nationell bibliotekssamverkan.

Under hösten tillsattes en utredning för att kartlägga och redovisa nyttan av dessa institutioner för främst folk- och gymnasiebiblioteken. Utredarens förslag är att tre informations- och lånecentraler blir en, Sveriges lånecentral, förlagd till Umeå. Vidare föreslås en förstärkning av Internationella biblioteket och Sveriges Depåbibliotek samt att övrig verksamhet blir uppdragsfinansierad istället för bidragsfinansierad. KB kommer i början av 2012 att ta ställning till utredningens förslag.

Nationell bibliotekssamverkan

Inflytandestruktur

KB eftersträvar en öppen dialog och en genomarbetad inflytandestruktur säkrar att myndigheten gör riktiga prioriteringar. Som ett stöd för sitt nationella samverkans- och utvecklingsuppdrag har KB under 2011 utarbetat en ny inflytandestruktur. Syftet är att främja utvecklingen av biblioteksväsendet i allas gemensamma intresse.

Strukturen har under året arbetats fram i en öppen process där bibliotekssektorn har kunnat lämna synpunkter och förslag till vilka grupper som behövdes. Resultatet är en struktur av olika typer av grupper för att säkra både stabilitet och flexibilitet. Arbetsformer, sammansättning och uppgift beskrivs i en handbok. För samtliga grupper gäller att de är rådgivande.

Nationella referensgruppen är rådgivande och remissinstans för större strategiska frågor som rör riksbibliotekariens uppdrag att främja nationell biblioteksutveckling. Styrgrupperna kan föreslå strategiska inriktningsbeslut och expertgrupperna arbetar med sakfrågor. Dessutom kan tillfälliga idégrupper tillsättas efter behov.

Medlemmarna i grupperna utses av företrädare för bibliotekens huvudmän eller myndigheter som har koppling till bibliotekssektorn. Exempel på sådana företrädare är Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF), Sveriges kommuner och landsting (SKL) och Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB).

Under perioden 2012-2014 kommer tre styrgrupper och sex expertgrupper att arbeta med olika nationella utvecklingsfrågor. KB anordnar dessutom årligen en sammankomst för biblioteksföreträdare i Sverige där strategiska frågor ska belysas och diskuteras.

Kommunikation

Enligt KB:s utvidgade uppdrag har avdelningen nu ett samordnings- och utvecklingsansvar för hela bibliotekssektorn. KB har därför förbättrat och stärkt kommunikation och dialog med målgrupperna via bland annat informationssidor och sociala medier som bloggar, Facebook och Twitter.

Ekonomiskt stöd till samarbetsprogram

Nationell samordnare för Digidel2013

KB har tillsammans med länsbiblioteken finansierat en deltidstjänst under andra halvåret av 2011 i rollen som nationell samordnare mellan biblioteken och folkbildningen inom den nationella kampanjen för ökad digital delaktighet, Digidel2013. Tidigare har den nationella samordnaren finansierats av Kulturrådet och länsbiblioteken. I samband med det utvidgade uppdraget har KB övertagit Kulturrådets del.

I projektplanen är den nationella samordnarens uppdrag att bistå ”utveckling av nationell dialog och samverkan, samordning av läns- och regionbibliotekens projekt enligt projektplanen och direktiv från styrgrupp och projektägare”.

Den nationella samordnarens funktion är att underlätta och utveckla/skapa dialog och långsiktigt nära samarbete mellan bibliotekens och folkbildningens företrädare som en kraftfull kärna i det dagliga operativa arbetet i kampanjen. För att få full effekt av de regionala och lokala projekten och insatserna behövs en nationell koordinering. På sikt kan en effekt av samarbetet i kampanjen vara att bibliotek och folkbildning också finner andra möjliga samverkansområden.

Projektbidrag

Arbetet med projektbidrag genomfördes även detta år enligt modellen att involvera KB:s expert- och styrgrupper aktivt i arbetet. Ansökningar togs emot från hela bibliotekssfären. Det avgörande urvalskriteriet var liksom tidigare att projekten ska ha allmänt intresse för informationsförsörjningen till högre utbildning och forskning. Utlysningen efterfrågade särskilt projekt som innebär ett samarbete mellan bibliotek, i synnerhet från olika bibliotekstyper.

I utlysningen definierades områdena digitalisering, utveckling i anslutning till Libris, kompetensutveckling, metoder för kvalitetsutveckling, open access och nationella licenser för e-resurser. Antal ansökningar var 29 med ett totalt sökt belopp på cirka 16 miljoner kronor. Av dessa beviljades 13 projektansökningar med sammanlagt 4 382,5 tkr.

Projektens resultat redovisas genom olika kanaler som seminarier och artiklar och tas upp till diskussion i berörda expert- och styrgrupper. Slutrapporterna ger en helhetsbild av projektets resultat och görs tillgängliga på KB:s webbplats.

DOLLY - Daisy OnLine LibrarY

För att slutföra projektet har en tilläggsansökan om 700 tkr beviljats för 2012 till Stockholms stadsbibliotek. Arbetet utförs av Stockholms stadsbibliotek, Högskolebiblioteket i Jönköping samt Talboks- och punktskriftsbiblioteket.

Tabell 21 Projektbidrag 2011

	Bidrag tkr
Digitalisering	
<i>Modernisering av plattform för Projekt Runeberg</i> LYSATOR	50
<i>Metadata och interoperabilitet vid digitalisering</i> Stockholms universitetsbibliotek	609
Kompetensutveckling	
<i>Strategier för bibliotekens roll i vuxnas lärande</i> Regionbiblioteket Kalmar län	390
<i>Kompetensutveckling för informationsspecialister</i> Svensk förening för informationsspecialister	248
<i>Fortbildningskurser för medicinska bibliotekarier 2012</i> Linköpings universitetsbibliotek	35
Utveckling i anslutning till LIBRIS	
<i>Bättre användarupplevelse i bibliotekens digitala kanaler</i> Stockholms stadsbibliotek	500
Metoder för kvalitetsutveckling	
<i>Kartläggning av fjärrlåne- och medieströmmar – en kvalitetssäkring</i> Umeå universitetsbibliotek	349
<i>Bookslam</i> Bibliotek Plattan, Kulturhuset Stockholm	350
<i>Utveckling av surfplattors användningsområden inom högskolebiblioteken och folkbiblioteken</i> Chalmers bibliotek	163,5
Open Access	
<i>Författaridentifikationer och publiceringsdatabaser</i> Stockholms universitetsbibliotek	500
<i>Kvalitet, enhetlighet och täckning: Granskning av lokala publikationsdatabaser</i> Kungliga Tekniska högskolan	338
<i>Towards Quality-Controlled OA Monographs in Sweden: Exploring the Possibilities for a Consortium-based Approach</i> Linköping University Electronic Press	350
Nationella licenser för e-resurser	
<i>Användarstyrt förvärv (PDA) som förvärvsmetod på universitets- och högskolebibliotek</i> Uppsala universitetsbibliotek.	500
Summa	4382,5

Kompensation för omkostnader vid fjärrutlåning

63 bibliotek har delat på de 10 130 tkr som finns att fördela. De bibliotek som erhållit ersättning har fjärrlånat ut fler böcker än de fjärrlånat in, jämfört med 2010 års fördelning har ersättningen stigit med cirka 4,76 kronor per nettolån, från 72,40 kronor till 77,17 kronor.

Det totala antalet nettolån har minskat med 9 997 lån, cirka 7,15 procent. Jämfört med 2010 och 2009, som båda låg på samma nivå. Umeå, Stockholms, Lunds och Göteborgs universitetsbibliotek står för drygt hälften av minskningen, dvs. drygt 5 000 färre lån jämfört med 2010. Umeå UB och Stockholms UB har vardera minskat nettolånen med cirka 15 procent sedan förra året. Nästan hela minskningen av nettolånen är minskningar i nettolånevolymen på 10 universitets- eller högskolebibliotek, inklusive de fyra ovan. Specialbiblioteken har endast små förändringar. Tre bibliotek har fått en dryg miljon vardera i ersättning; Uppsala, Lunds och Göteborgs UB.

Tabell 22 Fjärrlånekompensation 2011

	Utlån	Inlån	Resultat	Resultat i Kr
Ajtte, svenskt fjäll- och samemuseum. Biblioteket	136	20	116	8 952
Anna Lindh-biblioteket	1 087	635	452	34 882
Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek	279	5	274	21 145
Arkitekturmuseets bibliotek	108	21	87	6 714
Armémuseum. Biblioteket	123	28	95	7 331
Blekinge tekniska högskola. Biblioteket	1 744	801	943	72 773
CAN:s bibliotek	48	4	44	3 396
Chalmers bibliotek	2 053	984	1 069	82 496
Dans- och cirkushögskolan	32	15	17	1 312
Gymnastik- och idrottshögskolans bibliotek	154	64	90	6 945
Göteborgs universitetsbibliotek	18 090	4 993	13 097	1 010 716
Handelshögskolan i Stockholm. Biblioteket	843	301	542	41 827
Hjälpmedelsinstitutets bibliotek	1 408	6	1 402	108 195
Högskolan i Borås. Biblioteket	3 124	1 000	2 124	163 912
Högskolan i Gävle. Biblioteket	2 885	1 030	1 855	143 153
Högskolan i Halmstad. Biblioteket	1 087	1 044	43	84 271
Högskolan i Jönköping. Biblioteket	6 000	1 410	4 590	354 217
Högskolan i Kristianstad. Biblioteket	3 772	1 603	2 169	167 385
Högskolan i Skövde. Biblioteket	1 494	995	499	38 509
Högskolan Väst. Biblioteket (HiTU)	2 890	1 065	1 825	140 838
Immigrantinstitutets bibliotek	24	0	24	1 852
Judiska biblioteket	102	8	94	7 254
Karlstads universitetsbibliotek	5 027	2 238	2 789	215 231
Karolinska institutet. Universitetsbiblioteket	4 723	233	4 490	346 500
Konstbiblioteket/Nationalmuseum och Moderna museet	130	128	2	154
Konstfacks bibliotek	301	76	225	17 364
Kungl. Akademien för de fria konsterna. Biblioteket	92	68	24	1 852
Kungliga biblioteket	3 029	2 246	783	60 425
Kungl. vetenskapsakademien. Centrum för vetenskapshistoria	1	0	1	77
Kungl.skogs- och lantbruksakademien. Biblioteket	206	16	190	14 663
Linnéuniversitet UB	5 044	1 800	3 244	250 344
Linköpings universitetsbibliotek	10 278	3 474	6 804	549 693
Livrustkammarens bibliotek	45	6	39	3 010
Luleå universitetsbibliotek	6 536	1 842	4 694	362 243
Lunds universitetsbibliotek	17 888	4 490	13 398	1 033 944
Malmö högskola. Biblioteket	6 200	2 310	3 890	300 197
Mittuniversitetet	5 035	2 706	2 329	179 733

Musik och teaterbiblioteket	7 626	55	7 571	584 266
Mälardalens högskola	4 597	1 053	3 544	273 496
Naturvårdsverkets bibliotek	133	41	92	7 100
Nordiska Afrikainstitutets bibliotek	768	19	749	57 801
Nordiska museets bibliotek	336	37	299	23 074
Patent- o registreringsverkets bibliotek	182	33	149	11 499
Polishögskolans bibliotek	1 112	152	960	74 085
Riksantikvarieämbetet. Vitterhetsakademiens bibliotek	702	155	547	42 213
Riksarkivets bibliotek (inkl. KrA:s bibl.)	495	38	457	35 267
Riksdagsbiblioteket	2 271	248	2 023	156 118
Röda korsets högskola. Biblioteket	305	69	236	18 212
Statens geotekniska institut. Biblioteket	58	13	45	3 473
Statens maritima museer. Sjöhistoriska museet	204	42	162	12 502
Statistiska centralbyråns bibliotek	69	33	36	2 778
Stockholms universitetsbibliotek	13 280	5 821	7 459	575 623
Svenska barnboksinstitutets bibliotek	188	0	188	14 508
Svenska emigrantinstitutet. Biblioteket	8	0	8	617
Svenska filminstitutets bibliotek	456	20	436	33 647
Sveriges geologiska undersökning. Biblioteket	477	74	403	31 100
Sveriges lantbruksuniversitet. Biblioteket	2 875	1 703	1 172	90 445
Södertörns högskolebibliotek	2 402	1 211	1 191	91 911
Tekniska museets bibliotek	41	8	33	2 547
Umeå universitetsbibliotek	11 952	2 038	9 914	765 079
Uppsala universitetsbibliotek	19 675	6 251	13 424	1 035 951
Väg- och transportforskningsinstitutets bibliotek	386	4	382	29 480
Örebro universitetsbibliotek	5 766	1 701	4 065	313 702
Summa			129 898	10 130 000

Distribuerat licensarbete

Under 2011 beviljades Karolinska Institutet, Universitetsbiblioteket medel för licensverksamhet med sammanlagt 415 tkr.

Tabell 23 Medelsbidrag till distribuerad licensverksamhet 2011

	Bidrag tkr
Medicin / Karolinska Institutet Universitetsbiblioteket (KIB)	415
Summa	415

Nationellt och internationellt samarbete

KB ska enligt instruktionen främja internationellt samarbete och samverka med utländska institutioner och internationella organisationer.

KB ska enligt regleringsbrevet lämna en redogörelse för samarbeten med andra myndigheter och organisationer även internationellt, inklusive en bedömning av hur länge varje samarbete väntas fortgå.

Utöver nedan nämnda insatser redovisas en rad samarbeten under respektive område.

KB har ett stort internationellt engagemang i syfte att utbyta erfarenheter, genomföra standardiseringar och delta i utvecklingsprojekt. Deltagandet i International Federation of Library Associations and Institutionens (IFLA) är av stor vikt. Fokus under året har varit bibliografiska frågor.

KB deltar också aktivt i LIBER (Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche) - ett nätverk för Europas forskningsbibliotek som bland annat arbetar för en effektiv informationstjänst och tillgång till forskningsinformation, Bibliotheca Baltica - en organisation som vill förena alla typer av bibliotek i länderna i Östersjöområdet och synliggöra kulturarvet i området samt CERL (Consortium of European Research Libraries) - en sammanslutning av europeiska forskningsbibliotek med uppgift att dela resurser och expertis om nyttjande och bevarande av det europeiska tryckta arvet.

Nationalbibliotek i andra länder är KB:s främsta internationella samarbetspartners, särskilt intensivt är samarbetet med nordiska och europeiska nationalbibliotek. NORON är det nordiska samarbetsorganet under 2011 koncentrerades samarbetet kring upphovsrätt, it och open access. Det finns också ett nära samarbete inom CENL som är den europeiska samarbetsorganisationen för nationalbibliotek. Detta samarbete koncentrerades främst kring The European Library (TEL) som är en portal (digitaliserat material m.m.) främst mot högre utbildning och forskning. Tillsammans med svenska ABM-aktörer arbetar KB med aggregering till Europeana. KB är också med i den globala organisationen för nationalbibliotek CDNL.

KB är också engagerat i International Federation of Television Archives, FIAT/IFTA, och inom International Association of Sound and Audiovisual Archives, IASA.

Syftet med dessa samarbeten är informationsutbyte och konkreta samarbeten i olika projekt.

Nationellt samverkar KB med många myndigheter och organisationer. Nationell bibliotekssamverkan innebär samarbete och samverkan med biblioteken och närliggande verksamheter. Det utvidgade uppdraget kräver ett nära samarbete med Kulturrådet (KUR). *Samverkansrådet* ska främja statlig helhetssyn och vara ett forum för information och avstämning i samband med KUR:s beslut om medelsfördelning till regionernas kulturverksamhet. Rådet består av representanter från Riksarkivet, Riksantikvarieämbetet, Svenska Filminstitutet, Riksteatern, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Konstnärsnämnden, Länsstyrelserna och Kungliga biblioteket.

Inom det audiovisuella området samarbetar KB med Sveriges Television, Sveriges Radio och Svenska Filminstitutet (SFI) i avsikt att öka tillgängligheten och effektivisera hanteringen av resurserna.

Under året inrättades, på regeringens uppdrag, ett samordningssekretariatet för digitalisering, digitalt bevarande och digitalt tillgängliggörande av kulturarvet vid Riksarkivet - Digisam. Sekretariatet ska stå för kompetensuppbyggnad, kunskapsinhämtning och samordning av arbeten som deltagande myndigheter och institutioner gemensamt bedriver inom

digitaliseringsområdet. KB ingår i Digisams styrgrupp, tillsammans med representanter från Riksarkivet, Riksantikvarieämbetet och centralmuseerna.

KB för sedan en tid en dialog med flera upphovsrättsliga organisationer, främst inom ramen för diskussionsplattformen Sveriges Digitala Bibliotek och pilotprojektet Fyrtioalisterna. Intresset för den nordiska avtalsmodellen med kollektiva licenser har ökat stadigt, både bland de upphovsrättsliga organisationerna i Sverige och inom EU.

Arbetet med e-plikt kräver samarbete på många olika plan. Samarbetet beskrivs i texten om e-plikt under prestationsområdet Samla in.

KB har under året fortsatt sitt standardarbete i samarbete med SIS (Swedish Standards Institute) och har varit huvudintressent i den tekniska kommittén Metadata, interoperabilitet, statistik (TK 543). KB har även medverkat i Dokumentbeskrivningsspråk (TK545), Bildteknik (TK 547) och Bevarande av kulturarv (TK 479). Insatser har gjorts i internationella arbetsgrupper inom bland annat området statistik. Resultatet har blivit en revidering av internationell standard för biblioteksstatistik, något som har direkt påverkan på den nationella revideringen av statistikenkäter. Den nationella revideringen pågår i KB:s expertgrupp för biblioteksstatistik.

I december 2010 undertecknades ett gemensamt upprop för ökad digital delaktighet, gemensamt ska parterna arbeta för att bidra till att minska utanförskapet med 500 000 personer vid slutet av år 2013. I januari 2011 formerades en kampanj med namnet *Digidel2013*. I kampanjen har KB gjort sex åtaganden som handlar om att ställa arbetskraft till förfogande genom deltaganden i möten och arbetsgrupper, föreläsningar och framträdanden, för att skapa uppmärksamhet och insikt om frågan om digitalt utanförskap.

Personal och kompetensförsörjning

Myndighetens personal

Kungliga biblioteket hade 320 tillsvidareanställda den 31 december 2011, varav 21¹⁰ medarbetare vid årsskiftet var helt tjänstlediga. Könsfördelningen bland KB:s tillsvidareanställda var 54 procent kvinnor och 46 procent män. Antalet årsarbetskrafter var 333 under 2011 (2010:334, 2009: 350)

Antalet tidsbegränsat anställda i myndigheten var vid årsskiftet 52 personer, varav 13 med provanställning. Bland de tidsbegränsat anställda var 56 procent kvinnor och 44 procent män. Sammantaget hade Kungliga biblioteket vid 2011 års utgång 372 anställda.

Medelåldern för tillsvidareanställda var 48 år, varav för kvinnor 49 år och för män 47 år. Under året 2011-2015 fyller 57 medarbetare 65 år.

Myndighetens sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid uppgick under 2011 till 3,5 dagar.

Under året började 47 medarbetare och 36 medarbetare slutade. KB:s personalomsättning för 2011 var 10 procent.¹¹

Tabell 24 Myndighetens sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid

	2011	2010	2009
Totalt	3,5	3,6	3,5
Åldersgruppen 29 år eller yngre	2	1,7	1,3
Åldersgruppen 30-49	2,7	3,0	2,7
Åldersgruppen 50 år eller äldre	4,7	4,8	4,9
Kvinnors sjukfrånvaro	4,7	4,2	4,6
Mäns sjukfrånvaro	2,2	3,0	2,2
Andel av sjukfrånvaron som avser frånvaro under en sammanhängande tid av 60 dagar eller mer	36	37,8	43,3

Attrahera och rekrytera

KB har under 2011 haft en omfattande rekryteringsverksamhet och 66 rekryteringsprocesser har genomförts varav 33 har avsett tillsvidareanställningar. Denna omfattning har delvis berott på KB:s nya uppdrag gällande bibliotekssamverkan där ny kompetens har rekryterats, men även på grund av personalomsättning och då framför allt gällande befattningar som kräver specialistkompetens inom IT.

För att öka kvaliteten, tydliggöra ansvar och skapa transparens har KB:s rekryteringsprocess reviderats och anpassats för att få högre träffsäkerhet i nyrekryteringarna.

För att ytterligare skapa tydlighet vad gäller KB:s behov av kompetens har ett arbete påbörjats med att dokumentera myndighetens funktioner och befattningar i form av arbetsuppgifter och kvalifikationskrav. Avsikten är att med detta som grund genomföra kompetensanalyser för att

¹⁰ Inklusivt föräldralediga.

¹¹ Personalomsättningen definieras som det lägsta värdet av antingen antal nyanställda personer eller antal avgångna medarbetare, dividerat med genomsnittet av antal anställda under året.

bättre kunna identifiera kompetensgap och strategiskt kunna arbeta för att säkerställa att myndigheten har den kompetens som behövs för att klara uppdraget. Arbetet med att dokumentera myndighetens funktioner och befattningar ger också en tydlig struktur för att jämföra funktioner och befattningar med varandra inom myndigheten, vilket bland annat möjliggör att kunna arbeta mer strategiskt med såväl kompetensutveckling som genomförande av löneanalyser.

Sammantaget kan konstateras att myndigheten under 2011 har fokuserat på att vidareutveckla kompetensförsörjningens grundstenar för att med dessa som utgångspunkt kunna arbeta mer strategiskt med kompetensförsörjningen vid KB. Arbetet med ovan förändringar kräver ett förändrat arbetssätt vilket ställer nya krav på såväl chefer som administrativa stödfunktioner.

Utveckla och behålla

Det arbete som tidigare nämnts gällande att dokumentera myndighetens behov av olika funktioner och befattningar är också ett arbete som bidrar till att tydliggöra såväl myndighetens samlade kompetensutvecklingsbehov som hur det kopplar till kompetensutvecklingsåtgärder på individnivå. En ökad tydlighet vad gäller olika kompetensutvecklingsåtgärder leder till utveckling och är därmed ett incitament för att stanna kvar på myndigheten.

Under 2011 har myndigheten även förändrat modellen för resultat- och utvecklingssamtal samt lönesamtal så att det tydligt kopplar till myndighetens verksamhetsplanering och genomförda resultat på individnivå. Ett arbete har även genomförts med att revidera myndighetens lönepolicy som även den är kopplad till resultat- och utvecklingssamtalet. Med denna styrmodell uppnås en bättre koppling mellan myndighetens uppdrag och hur det kopplar till den enskilde medarbetarens uppdrag samt hur genomförande av uppdraget påverkar lönesättningen.

Utöver att rekrytera in ny kompetens kommer större kompetensutvecklingsåtgärder behöva genomföras under de närmaste åren kopplat till en ny lag om E-plikt samt behovet av en ökad kunskap om upphovsrätt.

Under 2011 har myndigheten tagit fram en chefspolicy som tydliggör KB:s krav och förväntningar på sina chefer utifrån chefsrollerna arbetsgivare, ledare, statstjänsteman samt verksamhetsledare.

Hälsa

Syftet med KB:s hälso- och arbetsmiljöarbete är bland annat att skapa en god arbetsrelaterad hälsa hos medarbetarna samt att ett systematiskt hälso- och arbetsmiljöarbete är en naturlig del i verksamheten.

En utgångspunkt för det systematiska arbetsmiljöarbetet är en hälso- och arbetsmiljöpolicy. Myndigheten har därmed under 2011 utarbetat en sådan policy samt genomfört utbildning kopplat till denna för chefer. Policyn bidrar till att skapa bättre förutsättningar för samordning av myndighetens arbetsmiljöarbete. Ett arbete har även genomförts för hur rutinerna för arbetsmiljöronder (riskbedömningar) skall göras från och med år 2012. De fysiska och psykosociala riskbedömningarna kommer att göras på olika nivåer. De nya rutinerna tydliggör också chefs arbetsmiljöansvar på olika chefsnivåer.

Under 2011 har ingen medarbetarundersökning genomförts då den senaste genomfördes våren 2010. Planering av ny medarbetarundersökning påbörjades dock under 2011 och kommer att genomföras våren 2012.

Ett nytt företagshälsovårdsavtal har upphandlats under 2011. Avtalet erbjuder företagshälsovård till anställda inom ramen för arbetsrelaterad (o)hälsa såsom rehabilitering och arbetsmiljö, det vill säga fysiska eller psykosociala besvär som direkt eller indirekt orsakats av arbetet och/eller arbetsmiljön. I det gamla avtalet ingick även en öppenvårdsfunktion som innebar att anställda kunde anlitade Betania som öppenvårdscentral, således vid icke arbetsrelaterad ohälsa. KB har

genom detta avtal målsättning att arbeta mer med förebyggande hälsoåtgärder varför resurser som tidigare disponerats för sjukvård nu används för förebyggande hälsoarbete.

KB har under 2011 genomfört en större ergonomisatsning för merparten av alla medarbetare. Detta mot bakgrund av att ombyggnation av lokaler medfört att flertalet medarbetare temporärt fått nya arbetsplatser.

Finansiell redovisning

Sammanställning över väsentliga uppgifter

(tkr)	2011	2010	2009	2008	2007
Låneram Riksgäldskontoret					
Beviljad	40 000	38 000	45 000	40 000	40 000
Utnyttjad	37 984	25 584	19 184	15 360	14 872
Kontokrediter Riksgäldskontoret					
Beviljad	31 900	31 800	31 084	24 573	24 396
Maximalt utnyttjad	3 304	29 691	26 092	9 604	6 034
Räntekonto Riksgäldskontoret					
Ränteintäkter	604	98	174	778	909
Räntekostnader	2	8	5	11	3
Avgiftsintäkter					
<i>Avgiftsintäkter som disponeras</i>					
Beräknat belopp enligt regleringsbrev	0	0	0	0	0
Avgiftsintäkter	6 396	8 485	8 446	6 275	7 406
Övriga avgiftsintäkter	0	0	0	0	0
<i>Avgiftsintäkter som ej disponeras</i>					
Beräknat belopp enligt regleringsbrev	0	0	0	0	0
Avgiftsintäkter	0	0	0	0	0
Övriga avgiftsintäkter	0	0	0	0	0
Anslagskredit					
Beviljad anslag 16	9 850	9 603	9 325	7 766	7 242
Utnyttjad anslag 16	4 359	5 348	4 636	0	0
Beviljad anslag 17 (nytt anslag 2011)	720	0	0	0	0
Utnyttjad anslag 17 (nytt anslag 2011)	0	0	0	0	0
Anslag					
<i>Reservationsanslag</i>					
Utgående reservationer	0	0	0	0	0
varav in-tecknat	0	0	0	0	0
<i>Ramanslag 16</i>					
Anslagssparande	-3 678	-5 348	-4 636	114	189
varav in-tecknat	0	0	0	0	0
<i>Ramanslag 17</i>					
Anslagssparande	754	0	0	0	0
varav in-tecknat	0	0	0	0	0
Bemyndiganden, ej tillämplig					
Personal					
Antalet årsarbetskrafter (st)	333	334	350	279	292
Medelantalet anställda (st)	366	362	377	304	315
Driftkostnad per årsarbetskraft	949	925	912	929	854
Kapitalförändring*					
Årets	0	0	0	-1 817	-324
Balanserad	2 225	2 225	2 225	-7 405	-7 081

* Fr.o.m. år 2009 avräknas anslag kostnadsmässigt och därför blir årets kapitalförändring +/- 0.

Resultaträkning

(tkr)	Not	2011	2010
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	310 772	298 932
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	6 397	8 485
Intäkter av bidrag	3	7 372	9 784
Finansiella intäkter	4	748	257
Summa		325 289	317 458
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-183 506	-180 735
Kostnader för lokaler		-81 047	-79 011
Övriga driftkostnader	6	-51 603	-49 219
Finansiella kostnader	7	-614	-244
Avskrivningar och nedskrivningar		-8 519	-8 249
Summa		-325 289	-317 458
Verksamhetsutfall		0	0
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		37 355	19 811
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag		579	1 116
Lämnade bidrag	8	-37 934	-20 927
Saldo		0	0
Årets kapitalförändring		0	0

Balansräkning

(tkr)	Not	2011-12-31	2010-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	9	3 660	1 947
Summa		3 660	1 947
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	10	5 111	5 159
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	11	32 767	23 640
Summa		37 878	28 799
Fordringar			
Kundfordringar		702	528
Fordringar hos andra myndigheter	12	4 858	4 061
Övriga fordringar		8	11
Summa		5 568	4 600
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	13	20 816	21 135
Upplupna bidragsintäkter	14	448	994
Summa		21 264	22 129
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	15	15 905	12 424
Summa		15 905	12 424
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		0	7 927
Kassa och bank		22	52
Summa		22	7 979
SUMMA TILLGÅNGAR		84 297	77 878
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital			
Statskapital	16	1 259	1 229
Donationskapital		1 299	1 300
Balanserad kapitalförändring	17	2 225	2 225
Kapitalförändring enligt resultaträkningen		0	0
Summa		4 783	4 754
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	18	1 683	566
Övriga avsättningar	19	859	0
Summa		2 542	566

(tkr)	Not	2011-12-31	2010-12-31
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	20	37 984	25 584
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	21	836	0
Skulder till andra myndigheter	22	4 898	13 538
Leverantörsskulder		9 705	11 739
Övriga skulder	23	2 672	3 242
Depositioner		58	60
Summa		56 153	54 163
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	24	12 987	11 870
Oförbrukade bidrag	25	7 832	6 525
Summa		20 819	18 395
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		84 297	77 878

Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag

Anslag (tkr)	Ingående över- förings- belopp	Årets tilldelning enl regle- ringsbrev	Totalt dispo- nibelt belopp	Utgifter	Utgående över- förings- belopp	
Not						
Uo16 03:7 Ramanslag Kungliga biblioteket ap.1 Ramanslag	26	-5 348	328 330	322 982	-326 660	-3 678
Uo 17 01:6 Ramanslag Samordning inom biblioteksväsendet ap.2 Ramanslag	27	0	24 000	24 000	-23 246	754
Summa	-5 348	352 330	346 982	-349 906	-2 924	

Villkor för anslag Uo 16 03:7

Ap.1 Kungliga biblioteket

1. Kungliga biblioteket ska fördela 10 130 000 kronor som kompensationsmedel i samband med fjärrlån
2. av anslaget ska 500 000 kronor användas för LIBRIS specialdatabas om kvinnoforskning vid Göteborgs universitetsbibliotek
3. av anslaget ska 200 000 kronor användas för det nationella samordningssekreteriatet för digitalisering digitalt bevarande och digital förmedling av kulturarvet.

Övriga bemyndigande och ekonomiska villkor

1. Kungliga biblioteket har tillgång till ett räntekonto med kredit i Riksgäldskontoret. Kreditutrymmets storlek är 31 900 tkr. Till räntekontot överförs varje månad en tolfedel, 27 361 tkr, avseende anslaget 16 03:7 ap.1
2. Anslagskrediten 2011 är 9 850 tkr vilket motsvarar 3 procent av anslaget.

Villkor för anslag Uo 17 01:6

Ap.2 Samordning inom biblioteksväsendet

Inom anslagsposten ska medel fördelas till informations- och lånecentralerna i Malmö, Umeå, och Stockholm, Sveriges Depåbibliotek samt Internationella biblioteket i Stockholm.

Under året har 14 851 900kr fördelats.

Tilläggsupplysningar och noter

Alla belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

Tilläggsupplysningar

Redovisningsprinciper

Tillämpade redovisningsprinciper

Kungliga bibliotekets bokföring följer god redovisningssed och förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring samt ESV:s föreskrifter och allmänna råd till denna. Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt ESV:s föreskrifter och allmänna råd till denna.

I enlighet med ESV:s föreskrifter till 10 § FBF tillämpar myndigheten brytdagen den 5 januari. Brytdagen föregående år var den 10 januari. Efter brytdagen har fakturor överstigande 50 tkr bokförts som periodavgränsningsposter. Motsvarande beloppsgräns föregående år var 20 tkr.

Kostnadmässig anslagsavräkning

Semesterdagar som intjänats före år 2009 avräknas fr. o. m. år 2009 anslaget först vid uttaget enligt undantagsbestämmelsen. Utgående balans år 2010, 7 075 tkr, har år 2011 minskat med 1 747 tkr.

Värderingsprinciper

Anläggningstillgångar

Som anläggningstillgångar redovisas egenutvecklade dataprogram, förvärvade licenser och rättigheter samt maskiner och inventarier som har ett anskaffningsvärde om minst ett halvt prisbasbelopp tkr och en beräknad ekonomisk livslängd som uppgår lägst tre år. Beloppsgränsen för förbättringsutgifter på annans fastighet är ett halvt prisbasbelopp. Avskrivningstiden för förbättringsutgifter på annans fastighet uppgår till högst den återstående giltighetstiden på hyreskontraktet, dock lägst tre år.

Avskrivning sker enligt linjär avskrivningsmetod.

Avskrivning under anskaffningsåret sker från den månad tillgången tas i bruk.

KB kostnadsför bärbara datorer direkt

Tillämpade avskrivningstider

3 år	Immateriella anläggningstillgångar
3-5 år	Datorer och kringutrustning, individuell bedömning AV-utrustning, individuell bedömning
5 år	Transport/magasinutrustning Kontorsmaskiner El- och teleanläggningar Bokbinderiutrustning Cafeteria / pentryutrustning

10 år   Inredningsinventarier
Max 10 år   Förbättringsutgifter på annans fastighet, hyreskontrakts löptid

Undantag för ovanstående är bokförda kulturtillgångar som inte skrivs av.

Omsättningstillgångar

Fordringar har tagits upp till det belopp som de efter individuell prövning beräknas bli betalda. Fordringar i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Skulder

Skulderna har tagits upp till nominellt belopp. Skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Noter
(tkr)

Resultaträkning

		2011	2010
Not	1 Intäkter av anslag		
	Intäkter av anslag	310 772	298 932
	Summa	310 772	298 932
	<p>Summa "Intäkter av anslag" (310 772tkr + medel till transfereringar 37 355tkr) skiljer sig från summa "Utgifter" (349 906 tkr) på anslagen Uo 16.03:7 och Uo 17.01:6. Skillnaden (1 779 tkr) beror på minskning av semesterlöneskuld som intjänats före år 2009 (1 748 tkr). Denna post har belastat anslagen, men inte bokförts som kostnader i resultaträkningen</p>		
Not	2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar		
	Intäkter enligt 4 § avgiftsförordningen	6 397	8 485
	Summa	6 397	8 485
Not	3 Intäkter av bidrag		
	Inomstatliga bidrag	2 799	3 129
	Övriga bidrag	4 573	6 655
	Summa	7 372	9 784
Not	4 Finansiella intäkter		
	Ränta på räntekonto i Riksgäldskontoret	603	99
	Övriga ränteintäkter	2	1
	Övriga finansiella intäkter	143	157
	Summa	748	257
Not	5 Kostnader för personal		
	Lönekostnader (exkl arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal)	119 971	120 034
	Övriga kostnader för personal	63 535	60 701
	Summa	183 506	180 735
Not	6 Övriga driftkostnader		
	Övrigt	51 603	49 219
	Summa	51 603	49 219
	<p>Ökade driftkostnader jämfört med motsvarande period föregående år beror främst på kostnader i samband med evakuering och flytt av verksamhet i samband med ombyggnad</p>		
Not	7 Finansiella kostnader		
	Ränta på räntekonto i Riksgäldskontoret	2	8
	Ränta på lån i Riksgäldskontoret	564	128
	Övriga finansiella kostnader	48	108
	Summa	614	244

		2011	2010
Not	8 Lämnade bidrag		
	Fjärrlånekompensation, utbetald	10 338	10 054
	Övriga bidrag	27 596	10 873
		37 934	20 927
	Övriga bidrag		
	Varav: anslag Uo 17 01:6 ap.2 Samordning inom biblioteksväsendet, ny ap. för 2011 totalt utbetalt 15 405 tkr		

Balansräkning

		2011-12-31	2010-12-31
Not	9 Balanserade utgifter för utveckling		
	Ingående anskaffningsvärde	20 345	19 324
	Årets anskaffningar	2 737	1 781
	Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	0	-759
	Summa anskaffningsvärde	23 082	20 346
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-18 398	-18 685
	Årets avskrivningar	-1 024	-473
	Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	0	759
	Summa ackumulerade avskrivningar	-19 422	-18 399
	Utgående bokfört värde	3 660	1 947
Not	10 Förbättringsutgifter på annans fastighet		
	Ingående anskaffningsvärde	12 244	11 574
	Årets anskaffningar	1 118	670
	Summa anskaffningsvärde	13 362	12 244
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-7 085	-5 891
	Årets avskrivningar	-1 166	-1 194
	Summa ackumulerade avskrivningar	-8 251	-7 085
	Utgående bokfört värde	5 111	5 159
Not	11 Maskiner, inventarier, installationer m.m.		
	Ingående anskaffningsvärde	166 922	169 216
	Årets anskaffningar	15 633	8 639
	Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	-2 136	-10 933
	Summa anskaffningsvärde	180 419	166 922
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-143 282	-147 626
	Årets avskrivningar	-6 506	-6 582
	Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	2 136	10 926
	Summa ackumulerade avskrivningar	-147 652	-143 282
	Utgående bokfört värde	32 767	23 640
Not	12 Fordringar hos andra myndigheter		
	Fordran ingående mervärdesskatt	4 486	3 510
	Kundfordringar hos andra myndigheter	372	551
	Summa	4 858	4 061
Not	13 Förutbetalda kostnader		
	Förutbetalda hyreskostnader	17 160	19 453
	Övriga förutbetalda kostnader	3 656	1 682
	Summa	20 816	21 135

		2011-12-31	2010-12-31
Not	14 Upplupna bidragsintäkter		
	Inomstatliga	225	205
	Utomstatliga	223	789
	Summa	448	994
Not	15 Avräkning med statsverket		
	Anslag i icke räntebärande flöde		
	Redovisat mot anslag	23 246	0
	Medel hänförliga till transfereringar m.m. som betalats till icke räntebärande flöde	-16 347	0
	<i>Fordringar avseende anslag i icke räntebärande flöde</i>	6 899	0
	Anslag i räntebärande flöde		
	Ingående balans	5 348	4 636
	Redovisat mot anslag	326 660	320 803
	Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-328 330	-320 090
	<i>Fordringar avseende anslag i räntebärande flöde</i>	3 678	5 349
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
	Ingående balans	7 075	9 135
	Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-1 747	-2 060
	<i>Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag</i>	5 328	7 075
	Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto		
	Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-16 347	0
	Betalningar hänförliga till anslag och inkomsttitlar	16 347	0
	<i>Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto</i>	0	0
	Summa Avräkning med statsverket	15 905	12 424
Not	16 Statskapital		
	Ingående balans	1 229	1 229
	Årets anskaffning av anläggningstillgångar	30	0
	Utgående balans	1 259	1 229
Not	17 Balanserad kapitalförändring		
	Ingående balans	2 225	2 225
	Summa	2 225	2 225
Not	18 Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser		
	Ingående avsättning	566	200
	Årets pensionskostnad	2 027	624
	Årets pensionsutbetalningar	-910	-258
	Utgående avsättning	1 683	566

		2011-12-31	2010-12-31
Not	19 Övriga avsättningar		
	Kompetensväxlings- och kompetensutvecklingsåtgärder		
	Ingående balans	515	0
	Årets förändring	344	0
	Utgående balans	859	0
	<p>Avsättningar för kompetensväxlings- och kompetensutvecklings- åtgärder har omklassificerats år 2011 enligt ESV:s handledning för personalkostnader. Dessa medel redovisades tidigare som upplupna kostnader. Jämförelsetal har inte omräknats.</p>		
Not	20 Lån i Riksgäldskontoret		
	Avser lån för investeringar i anläggningstillgångar.		
	Ingående balans	25 584	19 184
	Under året nyupptagna lån	20 000	15 500
	Årets amorteringar	-7 600	-9 100
	Utgående balans	37 984	25 584
	Beviljad låneram enligt regleringsbrev	40 000	38 000
	Utnyttjad låneram inklusive finansiell leasing	37 984	25 584
Not	21 Räntekontokredit i Riksgäldskontoret		
	Beviljad räntekontokredit i Riksgäldskontoret enligt regleringsbrevet	31 900	31 800
	Utgående skuld på räntekontot	836	0
	Summa	836	0
Not	22 Skulder till andra myndigheter		
	Utgående mervärdesskatt	210	191
	Skatteverket, arbetsgivarverket	3 240	2 993
	Leverantörsskulder andra myndigheter	1 448	10 354
	Summa	4 898	13 538
Not	23 Övriga skulder		
	Personalens källskatt	2 672	2 437
	Övrigt	0	805
	Summa	2 672	3 242
Not	24 Upplupna kostnader		
	Upplupna semesterlöner och löner inklusive sociala avgifter	10 732	11 125
	Övriga upplupna kostnader	2 255	745
	Summa	12 987	11 870
	<p>Fakturor från Tele2 på 1 760tkr inkom efter brytdatum. Fakturorna har betalats i januari 2012</p> <p>Kompetensväxlings- och kompetensutvecklingsåtgärder har omklassificerats och redovisas som avsättningar år 2011 enligt ESV:s handledning för personalkostnader.</p> <p>Jämförelsetal har inte omräknats.</p>		

		2011-12-31	2010-12-31
Not	25 Oförbrukade bidrag		
	Bidrag som erhållits från annan statlig myndighet	2 815	3 481
	Bidrag som erhållits från icke-statliga organisationer eller privatpersoner	5 017	3 044
	Summa	7 832	6 525

Anslagsredovisning

Not 26 Uo 16.3:7 ap.1 Utbildningsdepartementet

Kungliga biblioteket

Enligt regleringsbrevet disponerar Kungliga biblioteket en anslagskredit på 9 850 tkr. Under 2011 har myndigheten utnyttjat 3 678 tkr av krediten.

Anslaget är räntebärande.

Not 27 Uo 17.01:6 ap.2 Kulturdepartementet

Samordning inom biblioteksväsendet

Enligt regleringsbrevet disponerar Kungliga biblioteket en anslagskredit på 720 tkr. Under 2011 har myndigheten inte utnyttjat någon kredit

Anslaget är inte räntebärande.

KB:s insynsråd 2011

Arvodesuppgifter gäller för 2010, men utbetalades under 2011. Ersättningen för 2011 utbetalas i början av 2012. Riksbibliotekariens bruttolön avser dock 2011.

Riksbibliotekarie Gunnar Sahlin, ordförande

Kungl. biblioteket

Övriga styrelseuppdrag: Styrelseledamot i Föremålsvård i Kiruna

Bruttolön: 1 032 940 kr (avser år 2011)

Sven Allerstrand

f.d. Generaldirektör för Statens ljud- och bildarkiv

Arvode: 3 800 kr

Klara Arnberg

Fil. dr. ekonomisk historia, Stockholms universitet

Arvode: 2 850 kr

Magnus Dimert

VD Adlibris AB

Övriga styrelseuppdrag: Styrelseledamot i AdLibris AB, Elib AB, Samdistribution AB, Tammi OY, Lygna AB, Gametta AB, Bonnier Tidskrifter AB, Addnature AB

Arvode: 2 850 kr

Henrik Grinbaum

Chefsjurist Sveriges Television AB

Övriga styrelseuppdrag: suppleant i styrelsen för Stiftelsen Ingmar Bergman

Arvode: 3 800 kr

Ann Hörsell

Arkivråd Riksarkivet

Arvode: 3 800 kr

Kerstin Norén

Rektor Högskolan Väst (från 1/9 2011)

Övriga styrelseuppdrag: Ledamot i insynsrådet för Länsstyrelsen i Värmlands län (t.o.m. 30/6 2011), ordförande i AB Språkdoktorerna, ledamot i styrelsen för Högskolan i Lillehammer, Norge (t.o.m. 30/6 2011)

Arvode: 2 850 kr

Catarina Ericson-Roos

Överbibliotekarie Stockholms universitetsbibliotek (t.o.m. 30/6 2011)

Arvode: 3 800 kr

Maria Tjärnlund

Verksamhetsansvarig Dataspelsbranschen

Övriga styrelseuppdrag: Ordförande i styrelsen för Ztorm AB

Arvode: 1 900 kr

Staffan Truvé (deltog ej i KB:s insynsråd 2011 men fick ersättning 2011 avseende 2010)

Arvode: 1 900 kr

Årsredovisningens undertecknande

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Stockholm 2012-02-22

Gunnar Sahlin
Riksbibliotekarie